

Kirken underviser

1 – 2002

April

Synd og nåde

Kan man undervise i synd
og nåde?

"Synd tappert, men tro
endnu tappere"

Om forladelse

Om synd og nåde i
konfirmandstuen

Luther og andet godtfolk

Synd og nåde - et
oplevelsesorienteret
forløb

Fred være med dig

Synd og nåde!

Et mildt sagt stort emne. For hvordan skal man dog "oversætte" den klassiske definition på synd - det at leve "uden guds frygt, uden tillid til Gud og med begær" (Den augsburgske Bekendelse, artikel 2) - til moderne mennesker, der knapt nok ved, om de tror på en nådig Gud eller ej? Det spørgsmål har været redaktionens gennemgående spørgsmål, og som man kan læse i artikelbeskrivelserne nedenunder har det ført os vidt omkring og givet mange gode ideer og tanker. Må det samme ske for jer.

Christiane Gammeltoft-Hansen og Lars Højland

Indhold

- 3** Kan man undervise i synd og nåde? E-mail interview med tre biskopper.
Biskopperne Kjeld Holm, Jan Lindhardt og Kresten Drejergaard svarer på spørgsmål, om hvordan synd og nåde forstås og skal forstås i et moderne samfund.
- 6** "Synd tappert, men tro endnu tappere".
Ud fra 1. Mos. 3,1-24 har lektor Eberhard Harbsmeier skrevet en kateketisk prædiken, i hvilken spørgsmålet om "det kristne menneskesyn" tages op.
- 9** Om forladelse
Sognepræst Finn Dyrhagen videregiver erfaringer og overvejelser i forbindelse med brug af absolution i gudstjenesten.
- 11** Om synd og nåde i konfirmandstuen
Hvordan formidle kristendom, hvis mennesker ikke opfatter sig som syndere og følgelig ikke savner Guds nåde med syndernes forladelse? Det spørgsmål søger sognepræst Elisabeth Dons Christensen at besvare ved at se på nogle af de muligheder præsten har i konfirmationsforberedelsen.
- 18** Luther og andre godtfolk om synd og nåde
Med udgangspunkt i Roskilde Stifts konfirmanddag år 2001 om Luther og reformationen videregiver religionspædagogisk konsulent Hanne Toftager forslag og ideer til et undervisningsforløb om synd og nåde.
- 23** Synd og nåde. Et erfarings- og oplevelsesorienteret undervisningsforløb.
Sognepræst og religionspædagogisk konsulent Christina Smith giver et konkret bud på, hvordan de "voksne" begreber synd og nåde kan blive forståelige og nærværende for unge på 13-14 år.
- 28** "Fred være med dig"
Genfortælling af sognepræst Gunda Jørgensen efter den amerikanske forfatter Willa Cathers roman "My Ántonia".
- 30** Boganmeldelser
Finn Rosenberg anmelder "Katekismus 2000" og "At prædike for børn 2".

Kan man undervise i synd og nåde?

Vi har sat 3 biskopper - Kjeld Holm, Jan Lindhardt og Kresten Drejergaard - stævne over e-mailen! Formålet er at få nogle klare udmeldinger om, hvordan synd og nåde forstås og skal forstås i vores moderne verden. Desværre nåede Kresten Drejergaard ikke at svare på det sidste spørgsmål, inden redaktionen lukkede.

E-mailinterview af Lars Højland

Spørgsmål

Kære Kjeld Holm, Jan Lindhardt og Kresten Drejergaard. Hvad mener I? Kan man undervise i synd og nåde, eller er det alene forbeholdt Gud og hans eksistensmeddelelse i Kristus?

Svar

Kjeld Holm:

Om synd og nåde kan formidles udenom Gudstanken og eksistensmeddelelsen i Kristus.

Muligheden afhænger naturligvis af, om man udelukkende anser synd og nåde for at være teologiske begreber. Eller om de også giver mening i en etisk-eksistentiel sammenhæng.

Det mener jeg, de gør! Det er muligt at tale om de overgreb, vi foretager i forhold til andre mennesker, naturen og også os selv. Det giver mening at tale om synd - forstået som skyld i forhold til det menneske, man f.eks. tager livsmodet fra.

Det er også muligt at tale om nåde, d.v.s. kærlighed som tilgivelse. Kærligheden kan være for ens egen skyld, for ens private livsmenings skyld, men den kan også være en kærlighed fra et andet menneske, der i lyset af skylden, bliver til kærlighed som tilgivelse.

Det betyder ikke, at Gud og Kristus så bliver "påhæng"

til et eksistensvilkår, for Guds kærlighed er forudsætning mere end konsekvens, som den menneskelige kærlighed er. Ligesom synden her er dette ikke at turde leve på den forudsætning.

Jan Lindhardt:

Om man kan undervise i emnet synd og nåde? Eller om det skulle være forbeholdt Guds eksistensmeddelelse?

Det er et mærkeligt alternativ. Selvfølgelig er det Vorherre, der - hvis det er nødvendigt, fordi vi ikke selv kan se det - holder os fast på, at vi er syndere. Og det er også Ham, der tilgiver os.

Synd hænger sammen med skyld og er i virkeligheden et ganske realistisk, jordnært og letforståeligt begreb. Vi er kommet ind i denne verden som skyldige. Skyldige at opføre os ordentligt - det kalder man etik - og det vil sige at gøre sin pligt = det som er os pålagt. Vi har pligter overfor vort medmenneske til at hjælpe ham eller hende. Som barn at være et godt barn for sine forældre, som ung at gøre sig parat til at glide ind i en ansvarlig rolle i familieliv og samfund og som voksen at tjene sit samfund og sin familie med

arbejde, hvormed man gavner det store fælles og det lille nære. Og som gammel at være med til at hjælpe de yngre generationer på vej. Og mange andre ting. I virkeligheden er vi skyldige i en meget omfattende forstand. Hvor omfattende kan aflæses af bjergprædikenen, hvor kravene stilles op i deres fulde omfang.

Hvad sker, når vi ikke gør vor pligt og når vi ikke lever op til vort ansvar? Er vi så ansvarsfri - nej, så er vi ansvarsløse, fordi vi flygter fra vore opgaver. Det er det, man kalder at synde. Når man synder, gør man noget, der er synd for nogen. Man hjælper ikke sit medmenneske, hvor man burde, man svigter, hvor man skulle have gjort sin pligt. Og dette er ikke blot noget, vi skylder vor næste, men også noget vi skylder Vorherre. Som oftest bruger man ordet synd om det regnskab, vi har med Vorherre, der så at sige overtager den gæld, som vi har pådraget os overfor vor næsten. Han får alle gældsbrevene i takt med, at de ikke kan indfries.

Det kristne budskab er så, at gældsbrevene faktisk er blevet indfriet, eller at der med et nutidigt begreb er etableret gældssanering eller på traditionsrigt kirkesprog: tilgivelse. Kristus

har med sin lidelse og død indfriet vor skyld og gæld og dermed taget vore synder på sig. Og Gud har ved at lade ham opstå fra de døde, vist at Kristus virkelig var hans søn og at han har accepteret hans offer. Og at vi derfor nu er kvitte og frie i forhold til, hvad vi før skyldte væk.

En i virkeligheden fantastisk tankegang, som det kan være svært at fastholde, fordi vi normalt mener, at vi bør og kan betale vor gæld. Men hvad nu hvis vi ikke kan - så er der jo ikke andre løsninger, end at andre betaler den for os.

Kresten Drejergaard:

Synd og nåde!

Da jeg var dreng, gik vi rundt og spurgte hinanden:

- Ved du, hvad der er synd?

- Nej!

- Det er synd, at give en skaldet mand en kam!

Vi var alle sammen enige om, at det var en morsom vits. Pointen må vel have været den, at det ikke tjener noget formål at give en kam til en, som er skaldet. For hvad skal han bruge den til?

Synd er at lade noget gå til spilde. Det er en stor synd at lade livet gå til spilde. Det er en stor nåde at få det givet alligevel!

Det må selv den dumme kunne forstå!

Spørgsmål:

Tak for jeres svar. I skriver forskelligt, men jeres svar peger i samme retning. I mener alle, at undervisning i synd og nåde bestemt er både muligt og tilrådeligt. Det næste spørgsmål er kort. Gør det nogen forskel, om de, der undervises i synd, er børn? Sat på spidsen: Skal man lære børn, at de - med bekendelsesskriftet Confessio Augustanas (CA) ord - er "uden tilid til Gud og med begær" og at denne synd fordømmer dem?

Svar

Kjeld Holm:

At være kirke er *også* at forene en moderne indsigt med en tradition. Hvis vi

undervisningsmæssigt skal insistere på, at *alt* skal passe med CA, ser vi totalt bort fra vore erfaringer. Og vi bilder os ind, at vi kan reproducere et middelalderligt menneskesyn i det moderne. Det kan vi ikke, uden at det bliver til overgreb på barnets selvforståelse. Et barn erfarer sig ikke som syndigt (hvis det nogensinde har gjort det?). Det oplever sig selv som mulighed. Kristendoms-pædagogisk skal vi derfor fremhæve, at mulighed også er mulighed for det onde, og at vi næppe kan undslippe den mulighed, jvf. f.eks. mobning. På den måde er vi bundet - også til det, "vi ikke vil"!

Igen er det af afgørende betydning, at den kristne tradition tolkes *erfaringsnært*.

Jan Lindhardt:

Man burde nok kunne undervise børn i synd. Problemet er, at pietismen er kommet mellem os og CA. Og med den en overdreven syndsbevidsthed og skyldfølelse. Det gælder om at finde et fornuftigt midterpunkt mellem at forstå sig som synder objektivt (erkendelse) og tage dette alvorligt (følelse). Men realistisk set mener jeg, at også moderne børn kan forstås som dem, der ikke er ufejlbarlige og stadig skylder uden at betale. Hvis man fortrænger dette, så lever man i illusioner.

Kresten Drejergaard:

Mit første svar gik ud på, at det er synd at lade livet gå til spilde. Hvordan det kan ske, kan der nævnes mange eksempler på. For

at anskueliggøre perspektivet kan man forestille sig, at man er ved at komme til ende med sit liv, og så opdager man, at man har taget fejl af meningen med det. Det er bare ærgerligt! For man kan ikke spole livet tilbage og spille det forfra! Jeg ved ikke, hvor gamle børn skal være for at forstå, at livet ikke vender tilbage. I alle fald er de ikke særligt gamle, før de begynder at tænke over, hvad det vil sige at dø. Dermed er de også i gang med at tænke over, hvilken mening der kan være med det at leve. Selve dette at tænke på den måde indebærer, at det også kan tænkes, at man tager fejl af meningen med livet.

At tage fejl af meningen med livet er at tage fejl af det, der i kristelig forstand forbindes med ordet "Gud".

Tintoretto: Den store nadver, 1594

Fejltagelsen består i at ville gøre sig uafhængig af Gud, hvilket igen kan beskrives som ulydighed og oprør. Oprøret består i ikke at ville have tillid til Gud, fordi man helt grundlæggende vil sit eget. Det kan man godt tale med børn om. Fra forholdet til forældrene har de erfaringer nok til at forstå, hvad det drejer sig om. Når vi som kristne mennesker bruger ordet "far" i forhold til Gud, må det også være rigtigt, at manglen på tillid til Gud og det menneskelige begær anskueliggøres ved hjælp af vore naturlige eller unaturlige relationer til vore forældre.

I Den augsburgske Beken-delse har artiklen om arve-synden en fremtrædende plads. At springe det sag-lige indhold i denne artikel over er en kristendomsfor-falskning. Jeg mener ikke, at det er en god idé, når man underviser børn i kri-stendom, at lægge ud med en forfalskning.

Spørgsmål:

Igen tak for jeres svar - der alle er erfaringsnære! Mit sidste spørgsmål lyder sådan:

Ingen af jer har endnu nævnt Helligånden. Det vil jeg bede jer om nu ved at definere Helligåndens rolle i

forskellen på alm. undervisning og kirkelig undervisning. Kan man f.eks. sige, at alm. undervisning søger at vise, hvad der ligger under et bestemt problem, mens kirkelig undervisning søger - med Helligåndens hjælp - at vise underet frem? Eller at alm. undervisning søger forståelse i logiske svar, mens kirkelig undervisning søger en forståelse, der kun lykkes, når Kristus - igen med Helligåndens hjælp - står for en i troen? I al sin korthed kunne spørgsmålet også lyde sådan her: Hvad er Helligåndens rolle i den kirkelige undervisning i synd og nåde?

Svar

Kjeld Holm:

Helligånden hænger snævert sammen med menneskers møde med Gud. Det vil sige, dér, hvor mennesker *søger Gud*, og det er jo det, der sker ved en gudstjeneste, *der* tror vi Helligånden virker, fordi den lader Guds ord blive levende for os.

Hvis mennesker ikke søger Gud, men *oplysning* om ham (og andre guder), er klarheden menneskers sag, en pædagogisk opgave. Med andre ord, når det handler om Helligånden, er det vigtigt at skelne mellem *tro* og

oplysning. Det første er Helligåndens virke. Det andet er menneskers, pædagogers virke.

Så kan det meget vel være, at oplysning fører videre, så mennesker derfra giver sig til at søge Gud. Så "går vi fra skole til kirke".

Jan Lindhardt:

Helligånden sørger for, at undervisningen finder sted i Kristi ånd. Og det sker, når ordet læres rent og purt og uden vranglære.

Kresten Drejergaard

Det akavede ved at skulle forklare Helligånden består i, at Helligånden selv er den, der forklarer. Det svarer til at skulle forklare en forklaring, hvad forklaringen formodentlig ikke bliver særlig meget klarere af. Det har i det senere år været sædvanligt, at man af frygt for at gøre sig skyldig i indoktrinering har skelnet mellem undervisning og forkyndelse.

Undervisningen skal være objektiv og informerende, mens forkyndelsen gerne må have et subjektivt og personligt præg. I grunden er det en umulig skelnen. Hvis man redeligt vil informere om, hvad kristendom

betyder med hensyn til begreberne synd og nåde, så bliver man nødt til at gøre det ved at fortælle, hvad det betyder for en selv. Men så bliver det forkyndende.

Og omvendt! Hvis man som et kristent menneske vil forkynde, hvad synd og nåde er på det personlige plan, så bliver det til en vedkommende information.

Af praktiske grunde kan det være nødvendigt at skelne mellem undervisning og forkyndelse, mellem information og livsoplysning. Undervisning og information er i den henseende noget afledet, en abstraktion i forhold til forkyndelsen og det livsoplysende, som er det virkelige. I den henseende er det Helligåndens gerning at gøre det virkeligt, som man af praktiske grunde gerne vil nøjes med at forholde sig til på det abstrakte plan. Men Helligånden føjer ikke noget nyt til. Den belyser og forklarer kun det, som allerede er til.

„Synd tappert, men tro Om menneskets storhed og fald

Af rektor Eberhard Harbsmeier

*En kateketisk
prædiken over 1.
Mose 3,1-24*

Der skrives mange katekismer i disse år, både for voksne og for børn. Det har gode grunde - bl.a. et svar på den usikkerhed og rådvildhed, der er karakteristisk for vores tid. En tid hvor troen bliver individualiseret - enhver strikker sit eget mere eller mindre kristne livssyn sammen - og hvor der derfor også er en ny søgen efter identitet. Katekismen minder os her om, at kristendom ikke er hvadsomhelst.

Prædikenens opgave er ikke kun at opbygge, men også det at undervise - eller bedre: at opbygge ved at undervise. Derfor præsenteres her et forsøg på en kateketisk prædiken, der vil opbygge ved at undervise om et gammelt og vanskeligt emne: Om mennesket som synder, om menneskets storhed og fald - og at de to ting hører sammen. Dette er både et indlæg i debatten om „det kristne menneskesyn“ og et forsøg på at genoplive en gammel og ærværdig prædi-

kengener: Den kateketiske prædiken. Prædiken blev holdt ved et religionspædagogisk seminar i Løgumkloster den 31. januar 2002.

Helligånd, vor sorg du slukke
al vor dunkelhed gør klar,
livets kilde du oplukke
Davids-nøgelen du har!
Giv os trøst for al vor nød,
lys i mørke, liv i død!

Det tabte - og det genvundne paradys

Jeg husker, at jeg engang kom til at diskutere med et par Jehovas vidner, eller bedre jeg blev tvunget til en snak, de er jo svære at ryste af, hvis ikke man vil tilsidesætte sin naturlige trang til venlighed. Forskellen mellem os og folkekirken, sagde de, er, at for os er paradiset noget, der kommer her på jorden, folkekirken lærer, at det er noget, der kun kommer engang oppe i himmelen.

Jeg må indrømme, at jeg spontant svarede, at det var i hvert fald løgn, paradiset er i hvert fald ikke kun noget, der foregår i himmelen, men det er faktisk også, og først og fremmest her på jorden.

Nu har vi hørt den gamle fortælling om syndefaldet og det tabte paradys. Den

synes jo at give min modpart ret, når de karakteriserer det kristne syn: Døren er lukket. Der er ikke noget paradys her på jorden, for mennesket er jo en synder.

Mennesket, der ville være som Gud, er sat på plads, og dets plads er ikke paradys men her på jorden, hvor der er møje og slid, og dette menneske bliver mindet om, at det igen skal blive til den jord, det er taget fra. Intet paradys her på jorden. I Prædikerens bog hedder det: „Gud er i Himmelen, du er på jorden, derfor skal dine ord være få“ (Prædikerens Bog 5,1).

Jeg ved godt, at sådan er denne fortælling blevet tolket: Du er sat på plads, du skal endelig ikke tro, du er noget, der er intet paradys på jorden. Sådan har man også tolket den kristelige tale om, at mennesket er en synder: Man må tale ringe om mennesket - for at tale stort om Gud.

Jeg må indrømme, at sådan kan jeg ikke høre denne fortælling. Hverken i en kristen eller for den sags skyld i en jødisk kontekst er det meningen, at man skal tale ringe om mennesket for at tale stort om Gud.

For jeg kan ikke glemme, at for kristne er paradysets dør

ikke lukket men åbent igen. Jeg tænker på Nikolaus Hermanns julesalme: Nu vil vi sjunge og være glad, hvor det hedder:

O, han oplader på ny den dør
til glædens Paradys,
som længe for os stod lukket før,
ham være lov, tak og pris!
(DDS 91,8)

Eller Grundtvig, der har tilføjet følgende vers til Luthers salme: Nu bede vi den Helligånd.

Ja, sandheds Ånd! forvis os på,
at også vi er af Gud Faders små!
Da er sorgen slukket,
da er perlen fundet,
Paradys oplukket,
døden overvundet.
Herre, hør vor bøn! (DDS 246,5)

Eller:

Mit land, siger Herren, er
Himmel og jord,
hvor kærlighed bor (DDS 279,1)

Som kristne taler vi ikke kun om det tabte men også om det genvundne paradys, og jeg kan ikke forstå det anderledes, end at det ikke drejer sig om en historie, der var engang langt tilbage i fortiden, og en, der kom-

endnu tappere!“

mer engang i en fjern fremtid: Men at begge dele sker her og nu i mit og dit liv, det tabte og det genvundne paradys. For hvad er paradys andet end et udtryk for livet, lykken, vejen til livets træ, som det hedder i den gammeltestamentlige fortællings sidste ord.

Det kristne menneskesyn

Og det, som denne gamle fortælling beretter om, er i virkeligheden hvert eneste menneskes historie, din og min historie. Ordet Adam er jo egentlig ikke noget navn, men betyder slet og ret menneske. Og hvad er det så, denne historie fortæller om os. Den fortæller noget om vejen til livet, det er jo livets træ, og den fortæller noget om vort liv, og egentligt er det jo ikke noget negativt men noget positivt, der fortælles.

At kalde mennesket en synder, er at tale om dets storhed. Der tales i vor tid ofte om det „kristne menneskesyn“, men det er åbenbart svært at bestemme det. Jeg så engang en plakat - husker jeg ret af et parti, der kalder sig kristeligt - med sloganet: Mennesket i centrum - angiveligt et kristent menneskesyn.

Men ret beset er det et ganske ukristeligt menneske-

syn, og måske er det netop meningen med denne fortælling om syndefaldet: Det er noget uendelig stort at være menneske, det er at være fri, det er at have magt, det er at have indsigt - men det er ikke at stå i centrum. Du er ikke dit livs midtpunkt, det er det kristne - eller bibelske menneskesyn. Jeg kunne også sige det med den smukke formulering fra den gamle reformerte Heidelberg Katekismus: Hvad er min eneste trøst i liv og død? Det er, at jeg ikke tilhører mig selv, men Kristus, som har friet mig fra syndens og dødens magt.

Nu kunne man jo finde på, at ville stille sagen på hovedet og sige: Det kristelige menneskesyn, det er: Gud i centrum, Gud er alt, mennesket er ingenting, efter mottoet: Gud er alt, jeg er intet - og du er en idiot! Jeg tror næppe, at det er et kristent menneskesyn - det ligner måske endda mere et muslimsk syn på mennesket, at tale sådan: Gud er alt, mennesket er ingenting. For så forveksler man det at tale om mennesket som synder med det at ringeagte mennesket. Når man taler om mennesket som synder, så må man både tale om dets storhed - og om tilgivelsen. Det er det kristne menneskesyn.

Menneskets storhed

Det er jo ikke forkert, hvad slangen siger, når den frister, den taler om menneskets storhed, og det er sandt. Mennesket har

frihed
magt
indsigt/fornuft

Frihed: Mange gange har man i denne fortælling kun set det negative, nemlig menneskets oprør imod Gud, man kunne også sige imod livet. Men hvad slangen siger, er jo egentlig ikke bare forkert. Vi oplever, at der er noget, vi ikke må. Ja, vi ville ikke være mennesker, hvis vi bare sagde: All right, det er forbudt.

Til det at være menneske hører at kunne vælge, at være fri, at spørge hvorfor. (jfr. J. St. Mill: Hellere en utilfreds Sokrates end en glad gris). Vi vil selv skelne mellem godt og ondt og ikke bare adlyde en befaling.

Magt. Den er oprindelig heller ikke noget negativt, det betyder ikke det at herske over andre, men det at kunne forme sit eget liv, at kunne skabe noget, det at kunne arbejde.

Det er jo de to ting, der med rette regnes for grundlæggende for menneskets

liv. Ifølge Grundtvig er det i virkeligheden også det, der udmærker et menneske: Ikke hjernen, ikke hjertet, men hånden er menneskets vigtigste organ: At kunne skabe noget, forme noget. Måske er det mest på grund af hånden, vi ligner Gud i evnen til at skabe noget.

Indsigt og fornuft. Det er jo ikke noget negativt, at kunne skelne, at kunne tænke sig om, at kunne se ind i fremtiden. Godtnok har man i teologiens historie kaldt fornuften for en skøge - men der er ingen, der har sagt, at så gælder det om at blive dummere for at være kristen.

Og det svarer da også til det bibelske menneskesyn, der ikke taler ringe om mennesket, men siger at mennesket er skabt i Guds billede. Du gjorde ham lidet ringere end Gud, hedder det i Sl. 8. Det er i virkeligheden menneskets fornemste egenskaber, der her tales om. Det er en stor misforståelse, at man skal tale ringe om mennesket, for at tale stort om Gud.

Det er det ejendommelige ved denne fortælling: Den taler både om menneskets storhed og fald, de to er så at sige to sider af samme sag.

Synd tappert

Man kunne vove at sammenligne slangens tale til Adam med Luther, der engang fristede sin gode ven Melanchthon i et brev på samme måde: Melanchthon var notorisk bekymret for at gøre noget forkert, hvad kunne der ikke komme ud af f.eks. at gifte sig. Luther skriver et brev med de berømte ord: Pecca fortiter, synd tappert, men tro endnu tappere. Om du så begik mord og voldtægt hver dag, så kunne det ikke skille dig fra vor kære Herre Kristus.

Det lyder lidt flot, sådan lidt banal: Hvor der handles, der spildes, man kan jo tage fejl. Men husk: Det er ikke en eller anden fortrukken Tidehvervspræst, der taler sådan: Luther vidste udmærket: Det er ikke morsomt at synde, og det er en snakken udenom, at omfortolke skyld til fejltagelser eller dumheder - som politikere gør til tider. Luther vidste, hvad angst er, hvad anfægtelse er - at det kan drive en til vanvid.

Det er ikke morsomt at synde, og dog er det rigtigt: Synden er guddommelighedens, frihedens, visdommens og magtens skyggeside.

Man kan ikke tale stort om mennesket - uden at tale om synden, men også det omvendte gælder: Man kan ikke tale ret om synden, uden at tale om menneskets storhed.

Luther skrev engang et meget bevægende trøstebrev til en præst i nærheden af Wittenberg, der var på randen af selvmord på grund af angsten for syndigheden. Du er slet ikke en rigtig synder, skriver Luther, du skulle lære af os gamle erfarne garvede syndere i Wittenberg, hvad det vil sige at være synder. Og husk: Det er kun ægte, ikke indbildte syndere, som Gud elsker.

Og i sine Romerbrevsforelæsninger siger Luther: De ugudeliges skrig og forbandelser lyder mere velbehageligt i Guds øren end de frommes halleluja.

For Luther var det ikke letfærdig snak, men alvor: Man kan kun tale om menneskets storhed, ved også at tale om dets syndighed - og omvendt: Man kan kun tale om menneskets syndighed, ved også at tale om dets storhed.

For nu at vende tilbage til begyndelsen: Der er et paradys på jorden - men det er ikke et kedeligt paradys af hellige - men tilgivne synderes forsamling. Eller for nu at sige det en gang til med den gamle formulering fra min ungdoms Heidelberger Katekismus: Hvad er min eneste trøst i liv og død? Det er, at jeg ikke tilhører mig selv, men Kristus, som har løskøbt mig fra syndens og dødens magt. Amen

Max Klinger: Eva og slangen, 1879

Om forladelse

Af sognepræst Finn Dyrhagen

Synsforladelse - absolution - skriftemål. Det er ikke kun kære børn, der har mange navne. For i vores kirke er den blevet et stedbarn, som sjældent har sin egen plads. Det er der flere og gode grunde til, men der er også god grund til at overveje igen, om det fortsat skal være sådan.

Da jeg blev præst i mit nuværende sogn, måtte jeg tage stilling til flere ting. En af de mere specielle var, om jeg skulle fortsætte med at have absolution som et led i det almindelige højmeseritual - for sådan havde man nu gjort i mange år. Ikke fordi min forgænger tilhørte en særlig kirkelig retning, men sådan var nu traditionen her på stedet. Det var aldeles uvant for mig, men jeg har altid haft den holdning, at gudstjenesten ikke var præstens, men sognets. Og derfor ville jeg ikke bare fjerne den, men beholde den og så med tiden overveje, om den skulle blive eller udgå. Selv havde jeg nok regnet med det sidste, men sådan er det ikke gået: efter 17 år på stedet er absolutionen sta-

dig en del af vores højmeseritual - en naturlig del. Jeg vil her prøve at forklare hvorfor.

Forhistorien

Den første nadver var en forsmag på måltidet i Guds Rige, men også en renselse: Jesus gav sine disciple vinen og sagde: "Drik alle heraf; dette er mit blod, pagtens blod, som udgydes for mange til syndernes forladelse..." (Matt 26,27-28). Og i Johannes-evangeliet erstattes nadveren med beretningen om Jesus, der vasker disciplenes fødder for at gøre dem rene (Joh 13,1-17).

Derfor blev denne renselse en væsentlig del af nadverritualet - så væsentlig, at det efterhånden blev til en forudsætning og betingelse for at kunne modtage nadveren, at man havde fået denne tilgivelse - eller absolution - forinden. Og blev dermed en hindring for nadveren, som nu kun var for de få, de "rigtige". Dette var årsagen til, at absolutionen blev afskaffet. Skriftemålet, hvor man bekendte sine synder og fik absolution, blev så at sige flyttet fra kirken til præstegården, og skriftestolen forsvandt. Skriftemålet var blevet til en pligthandling, et offentligt skue. Ritualen havde taget meningen ud af handlingen, fordi det på forhånd var bestemt, hvornår man skulle komme.

Tilbage blev det private skriftemål - også kaldet det "lønliche skriftemål", fordi

det ikke længere skulle være en handling, der var synlig for andre.

Men vi bør hele tiden overveje, om tidligere tiders misbrug er begrundelse nok for at fastholde den beslutning, som blev taget dengang.

Hvor er vi i dag?

I løbet af de sidste 20-30 år er nadveren blevet en naturlig del af folkekirkens gudstjeneste. Tidligere holdt man nadver på særlige søndage og skrev det i gudstjenestelisten, og i den tidligere ritualbog var nadveren så vel som dåben omtalt i et særligt afsnit, mens nadverritualet i Ritualbogen fra 1992 indgår som et af de fire hovedafsnit i højmesen.

Jeg er ikke i tvivl om, at det er den rigtige udvikling, for nadveren skal samle og forene, ikke splitte den menighed, som tidligere måtte vælge, om de ville gå til alters eller forlade kirken, når indstiftelsesordene havde lydt og dermed gå glip af den afsluttende velsignelse.

Men denne udvikling har haft andre omkostninger. For selvom det i bortsendelsesordet efter uddelingen lyder: "Den korsfæstede og opstandne frelser, vor Herre Jesus Kristus, som nu har givet os sit hellige legeme og blod, hvormed han har gjort fyldest for alle vores synder, han styrke og opholde os derved i en sand tro til det evige liv"

- så tror jeg, at renselsen og syndsforladelsen er blevet ganske nedtonet i vores bevidsthed.

Til gengæld er andre motiver i nadveren blevet mere fremtrædende: menighedens fællesskab (det taler vi meget om, selvom man skal have en ualmindelig god fantasi for at kunne se det udmønte sig i vores måde at fejre nadver på!) - fællesskabet med Guds Søn (vi får del i Kristi legeme og blod og dermed en forsmag på måltidet i Guds rige og det evige liv) - ihukommelsen (at vi fejrer nadver til minde om skærtorsdagsbegebenheden og fordi Jesus pålagde os at gentage denne handling). Og i dag må man med rette spørge, hvorfor vi indtager måltidet knælende og meget individuelt: vi hilser ikke engang på dem, vi går "til bords" med.

Men jeg tror, at vi har brug for syndsforladelsen - og brug for at få det at høre igen og igen.

Nyovervejelse?

For nogle år siden deltog jeg i en nadver, hvor præsten havde ændret på bortsendelsesordet, så det lød: "... har gjort fyldest for al vor synd ..." - og denne lille ændring gav mig en god og tiltrængt anledning til at overveje, hvad det er, jeg får ved nadverbordet. For hvad er forskellen på mine synder og min synd? Jeg er endnu ikke færdig med overvejelsen og tror på, at det er et sundhedstegn!

Det er grunden til, at jeg fortsat er glad for at have syndsforladelsen, absolutionen, som en naturlig del af vores gudstjenesteritual. For vi skal have noget at grunde på. Vi er ikke færdige. Nadveren giver os så meget og så mange ting. Derfor må det være rigtigt at fastholde mangfoldigheden.

Og hvis jeg har ret i min påstand: at nadveren i vores folkekirkelige praksis nedtoner renselsesmotivet, da må det være på sin plads at fremhæve det igen - vel at mærke på en måde, som forener frem for at give anledning til opsplitning af menigheden, så vi ikke havner i samme situation, som den vi - med rette - tog afstand fra.

Hvordan?

I Ritualbogen af 1992 er der autoriseret tre former for skriftemål:

- Fælles skriftemål forud for gudstjenesten (mellem 2. og 3. ringning, dvs. i god tid inden gudstjenesten begynder) - en ordning, jeg

ikke ville kunne praktisere, fordi den sætter skel mellem den del af menigheden, der har fået syndsforladelsen, og dem, der ikke har.

- Syndsbekendelse og absolution i gudstjenestens indledning - i form af et litani (det såkaldte "lille litani", der findes som nr. 364 i Den Danske Salmebog), efterfulgt af præstens tilsigelse af syndernes forladelse. Sådan praktiseres det i flere af vore nabolande, og denne form splitter ikke menigheden, men har efter min mening den ulempe, at den "forudgriber" nadveren og derfor kommer på det forkerte sted i gudstjenesten.

- Det private skriftemål - som ikke har sin plads i gudstjenesten, men bruges over for det menneske, der "lønligt" beder om syndsforladelse.

Men i "Tillæg til Alterbogen" fra 1993 findes to alternative nadverindledninger, hvoraf den sidste (på s. 227) hedder:

- Kort nadverform med forudgående absolution - og

dette er den ordning, der nu i mange år har været praktiseret i vores kirke: Efter salmen efter prædiken siger præsten fra alteret (vendt mod menigheden): "På hans ord, som har døbt dig, tilsiger jeg dig alle dine synders nådige forladelse i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn" - eller med formuleringen fra Ritualbogens første forslag: "På Jesu Kristi befaling og for hans lidelses og døds skyld kan jeg tilsige jer alle jeres synders nådige forladelse i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn. Han som har begyndt sin gode gerning i jer, vil fuldføre den indtil Jesu Kristi dag. Fred være med jer!" Derefter synger vi et nadververs, og nadveren indledes med: "Opløft jeres hjerter..."

Dermed oplever jeg, at vi bliver frie til at rejse os og gå til alters. Og de, som ikke går til alters, har også fået den syndsforladelse, som er gudstjenestens højdepunkt, kulminerende med den velsignelse, som også

gives til alle i kirken.

Da jeg stadig har den opfattelse, at gudstjenesten er menighedens, ikke præstens, er det et af de emner, vi har til overvejelse i vores "sogneudvalg", hver gang vi drøfter vores gudstjenester. Og i sogneudvalget, som består af menighedsrådet, de ansatte og alle, der har lyst til at deltage i drøftelsen og planlægningen af menighedens liv og vækst, har der hidtil været stor enighed om at bevare denne ordning.

Og lige så vel som jeg synes, at denne ordning er den rigtige her på stedet, er jeg af den opfattelse, at det langt fra behøver at være tilfældet andre steder. Folkekirkens mangfoldighed i sine måder at sætte ord på det glade budskab er en gave og ikke en mangel.

Julius Schnorr von Carolsfeld: Skabelsens femte dag

Om synd og nåde i konfirmandstuen

Af sognepræst Elisabeth Dons Christensen

Luther kæmpede som bekendt for en nådig Gud, men hvordan formidle kristendom, hvis mennesker ikke opfatter sig som syndere og følgelig ikke savner Guds nåde med syndernes forladelse?

Ifølge en nylig udkommen undersøgelse vil de unge ikke have de kedelige gammeldags håndværkerjobs, de vil ikke være hjemmehjælpere eller arbejdere, for det skal være sjovt både at være til og at arbejde, det skal være en lyst. "De er krævende, de er forkælede og de er utålmodige, sådan siger alle, der arbejder med de unge for tiden"(1). Og hvis det virkelig er et generelt billede af nutidens unge, så må man spørge, hvad vi som samfund stiller op med alle dem, der vil lykken og lysten men ikke det hårde slid og slæb? Og hvad stiller vi præster op, når vi nu engang har et livsvigtigt budskab, som vi så hjertens gerne vil formidle til hele den gruppe af unge, som vi - som forældre eller samfund eller tid - selv har været med til at frisætte til at ville deres eget liv og egen lykke?

Vi har i mine øjne tre gode muligheder.

Vi kan i gudstjenestens og andagtens form give dem indsigt i gentagelsens og ritualens fred. Det gør vi nok også hver på sin måde.

Vi kan fortælle bibelhistorie og andre store fortællinger. Også det gør vi, og det er et gode, for i fortællingen appelleres der til fantasien til at se helt andre måder at leve på og tænke på end de tilvante. Og så er der frihed i fortællingen. I fortællingen kan man digte sig selv ind i historien, så at sige selv skrive den færdig, men man kan også gå ud af den, hvis den bliver for påtrængende.

Endelig kan vi ud fra en erfarings- og oplevelsesorienteret pædagogik lade vore konfirmander selv bide spids på stoffet. Det sidste betyder, at vi må gå anderledes til værks, end vi som præster er vant til, og som vi med den mængde af viden og indsigt, vi har i de kristne fortællinger og dogmer, i øvrigt har det så glimrende med. Det betyder nok også, at vi ikke når så meget af det faglige stof, som vi så gerne vil nå. Til gengæld er der håb om at det, som vi virkelig når, bliver tilegnet på en mere personlig måde, end det ellers

ville være tilfældet. Samt at det, konfirmanderne lærer om også er noget, de lærer af, således at den kristne børnelærdom kommer med ind og bliver en del af den dannelse, de bærer med sig ud i livet. Dannelse er jo, sagt med lidt af en floskel, det vi husker, når vi har glemt, hvad vi har lært.

I dette lille forløb har jeg valgt en mindre brugt tekst som udgangspunkt for indsigt i begreberne synd og nåde.

Dramatisering af "De betroede talenter", (Matthæus 25,14-30)

Inden man går i gang, må man tale grundigt med konfirmanderne om, hvad det vil sig at opføre et drama, forklare at det kræver mange overvejelser over, hvordan meningen i dramaet kommer rigtigt til orde og at skuespillere altid må bruge deres fantasi til at sætte sig ind i den rolle, de har fået, så tilskuerne kan indfange pointerne. Konfirmanderne får dernæst udleveret en hjælpeseddel ved dramatiseringen af teksten, der fortæller dem, hvad de indledende skal gøre.

Den kan se ud som følger:

1. Læs teksten grundigt igennem
2. Inddel teksten i afsnit,

så I kan få handlingen til at fremtræde klart.

3. Genfortæl teksten for hinanden

4. Find ud af, hvad der er vigtigt i teksten. Hvad I vil have med i jeres opførelse? Hvad vil I undlade? Hvad vil I tilføje, for at pointen kan blive tydeligere? Uddyb i replikkerne, hvad talentet betyder i jeres tilfælde. (Er det f. eks. penge, så hvor mange, hvad de er brugt til og hvad de kunne være brugt til).

5. Lav en drejebog.

6. Find rekvisitter.

7. Fordel rollerne

8. Øv og opfør derefter spillet for hinanden.

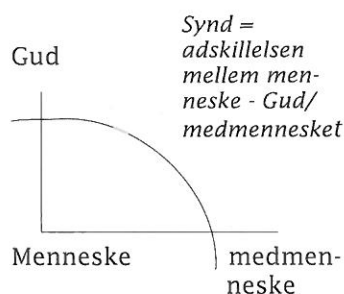
NB. Da motivet penge, indtægt og udgift ligger lige for både i lignelsen og i konfirmandernes univers, må spørgsmålet om penge inddrages, uanset at det ikke er lignelsens pointe, således at de enkelte grupper får hver sin forståelse af begrebet talent. A. En kæmpe sum af penge. B. Gode evner. C. Selve livet D. Ansvar over for sine medmennesker.

Denne del afsluttes med en diskussion om hvilken af de givne tolkninger, der rammer lignelsens sigte bedst herunder også en debat om, hvad det betyder, at det er en lignelse.

Synd

Først her kommer begrebet synd ind.

Følgende tegning belyser, hvad grundproblemet er.

Mennesket er et relationsvæsen, sat ind i relationen mellem Gud og medmenneske. Synd er både ud fra det hebraiske og det græske ord for synd et jagtudtryk. Synd har noget med at sigte på et mål og ramme forkert at gøre. Vi kan altså grundlæggende sigte forkert i livet, vælge de forkerte mål og dermed komme til at grave vore talenter ned.

Målet med et kristent menneskes liv er at blive i relationen mellem Gud og medmennesket – og ikke i lyst og ubetænksomhed eller ren egoisme at placere sig et helt andet sted. Da lykkebegrebet i vores kultur er blevet så snævert for-

bundet med lyst og livsnydelse, så er det vigtigt at hjælpe med til at udvide syndsbegrebet, så det ikke ender med, at det farlige i livet glemmes, og at det stærke bibelske begreb synd ender med at blive alle de mere eller mindre store enkeltsynder, som vi kender fra Paulus' lastekataloger. Enkeltsynderne er en følge af grundsunden. I øvrigt må der holdes fast i, at skyld først bliver til synd, når Gud tænkes med ind i trekanten.

Genfortælling af "Det drømmende barn"

Er underviseren af fortælletypen er der ikke noget så befriende som at fortælle én af de store historier. Mulighederne er selvfølgelig mange, men blandt andet er Karen Blixen velanbragt her. Både hendes egen og én af dem hun fortæller. Man kan tage et billede med af den specielle dame og så tage udgangspunkt i hendes egen historie.

Da Karen Blixen kom til Afrika, forelskede hun sig i en mand, som fik helt afgørende betydning for hendes liv. Han døde ved en flyulykke, men havde nok allerede inden flyulykken forladt hende. Det fremgår ikke af erindringsbogen:

Den afrikanske Farm, hvilket er et tegn på, at heller ikke Karen Blixen magtede at være helt tro over for sit eget livs historie. Men på trods af tabet af ham tog hun sin skæbne på sig og fik en skæbne, en historie ud af sit liv. Manden hed Dennis Finch-Hatton og han havde i sit våben devisen: Je responderay. Sproget er et gammelt fransk sprog, men betydningen er enkel: "Jeg vil svare".

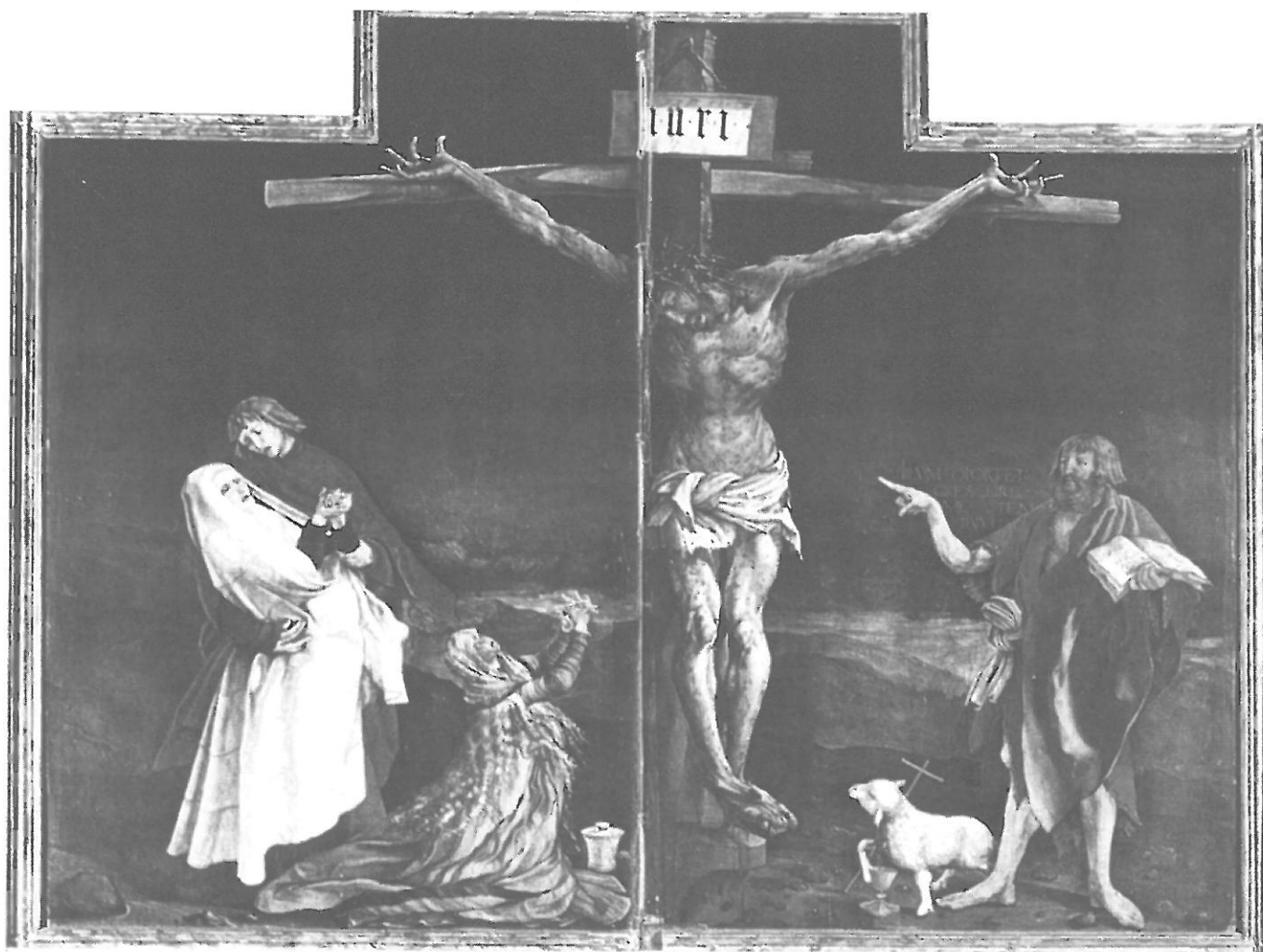
Det motto fik hun lov til at bruge, og det var hende kær især af to grunde: "For det første den høje vurdering af svaret i sig selv, mange, endda højt intelligente mennesker har overhovedet ikke et svar i sig". For det andet på grund af dets etiske indhold, for det at svare betyder ikke bare at sige noget, når man bliver spurgt, men det betyder at svare for noget, at tage ansvar for noget. Der er altså noget på forhånd, som man må tage op og se i øjnene, noget som man ikke kan rende fra. (2)

I Karen Blixens fortællekunst indgår uomtvisteligt dette ene, at et menneske må svare, det må svare på og svare an på de mere eller mindre forfærdelige indfald, som livet udsætter det for. Det må heroisk,

stolt og uden at klynke tage sin kamp op.

Selv beskriver hun, hvordan "Magterne" har stået på hendes "Værdighed" og stolt-hed som menneske mere end hun selv. En morgen, da både farm og Dennis er tabt, vandrer hun ud på må og få i håb om at få et tegn fra de himmelske magter, der kan give hendes liv retning og fremtid. De indfødte har lukket deres høns ud og Fatimas vældige hvide hane kommer stolt-serende mod hende. Med hovedet på skrå og rejst hanekam går den løs på en lille grå kamæleon, der også er tidligt ude. Hanen udstøder nogle korte kluk af tilfredshed. Men kamæleon flygter ikke, den er modig, den sætter fødderne i jorden, åbner munden på vid gab og smækker sin lange, stive kølleformede tunge ud som for at skræmme hanen. Hanen svarer med at plukke kamæleonens tunge ud i et hurtigt hug.

Det var altså tegnet, hun fik. Hun var på en særlig måde blevet "hædret og udmærket", og "dette var tydeligvis ikke øjeblikket til at pylre". De magter, hun havde kaldt på, havde "på storslået vis vendt det døve øre" til hendes svaghed og i stedet leet ad hende eller til hende,

Matthias Grünewald: Isenheimeralter

"med et Ekko fra Højene".(3/10).

Der pylres derfor ikke i hendes fortællinger. Tilværelsen, livet er en blanding af nødvendighed og tilfældighed, af fastlagt livsløb og uforudsigelighed. Vi kastes nok hid og did under sejladsen, men ved at være forfatteren (Gud) tro, bliver mennesket et levende og ansvarligt menneske. For kun derved får vi en skæbne, bliver vi til hele mennesker med den værdighed, vi, som skabte i Guds billede, er født til. For ét må ikke glemmes: Tilværelsens hårde krav er også en velsignelse.

Hvordan kan der leves på dette livssyn? Ja der kan vel kun leves ud fra den

bibelske skabelsesberetnings grundstemning: At selve det at få lov til at leve trods alt er den rige forhåndsbetaling for alle livets elendigheder, for det er dog såre godt at være til – trods alt!

Det nytter ikke at snyde på vægten. Det nytter ikke at unddrage sig livet og dets fordringer. Vi mennesker er på bibelsk vis hverken gode eller onde, men vi står på en kampplads mellem godt og ondt. Og det helt djævelsk onde er: Ikke engang at turde tage kampen op men beholde hænderne i lommen af bare skræk for at miste uskylden.

For svares skal der. Det viser fortællingen om "Det drømmende barn" (4).

Den ene hovedperson er Emilie Vandamm. Hun er eneste arving i et gammelt rigt og handlekraftigt skibsrederdynasti. Hun vokser op med sin fætter Jakob i det store herskabs-palæ i Bredgade, og de to unge har så at sige været bestemt for hinanden fra barnsben. Men den sommer Emilie fylder 18 år, forelsker hun sig voldsomt i en ung søofficer. Lige inden han skal rejse ud på et længere togt, hænder det, at han en aften kommer ud til hendes hjem og bønfaller hende om at måtte blive hos hende natten over. Hun er alene hjemme og bliver naturligvis, som den pæne borgerpige hun er, forfærdet og flygter rystet ind bag ved husets store gitterport, slår låsen for og gemmer sig

siden i afgrundsdyb håbløshed og bitter tomhed over bejlerens opførsel.

Kort tid derefter gifter hun sig med sin fætter Jakob. De får ingen børn. Snart efter kommer meddelelsen om, at den unge bejler er død af en febersygdom i Vestindien.

Den anden hovedperson er et fattigt forældreløst plejebarn, der får sin ensomhed og forladthed i verden forklaret ved en gammel syerskes storslåede fortællinger om livet i de store herskabshuse og om elskede børn, der er forsvundet derfra. Derfor er han ikke det mindste overrasket, da han en dag bliver taget i pleje i det vandammske herskabs-hus. Alle den lille drengs

drømme går i opfyldelse, han underlægger sig det store nye hus og bjergtager alle dets indvånere totalt. Ikke ved magt og styrke, men ved sin uimodstæelige personlighed, måske den mest besnærende i hele verden, nemlig "den drømmer, hvis drømme går i opfyldelse". De har fået "en Amarin i huset" (14). Hans forhold til hver enkelt af husets beboere udvikler sig hurtigt til en art kærlighedsforhold på liv og død. Han får dem alle til at se sig selv med drømmerens øjne, smilende tvinger han dem til at se sig selv i det ideal, han stiller op for dem. Den eneste han ikke bjergtager er Emilie, hun er tværtimod en lille smule bange og usikker over for ham.

"Det sker, at unge Træer, som plantes ud, får Pæleroden bøjet og aldrig får rigtig Fæste i Jorden. Sådanne Træer sætter en stor Mængde Skud og Blomster, der lover rigt for Fremtiden, men maa dog gaa ud. Saadan gik det Barnet i Skibsfreder Vandamms Hus". Han døde, han gik ud af mangel på realistisk næring, og Emilie sad som den gode moder ved hans sygeseng dag og nat i den sidste tid, men hun sørgede ikke som resten af huset gjorde, da han døde.

Dog blev hun efter den tid mere og mere tavs, indtil hun en dag åbnede sig og fortalte sin ægtemand, at den døde dreng var hendes egen søn. Det var hendes søn med søofficereren, påstod hun og hun sluttede sin beretning til ægtemanden: "Der er kun een eneste Ting", sagde hun langsomt, "som jeg er klogere på end du, som jeg forstår bedre. Jeg ved, at det vilde være bedre, meget lettere både for dig og for mig, hvis du kunne, hvis du vilde, tro mig."

Ja, hvis hun selv havde kunnet tro den unge søofficer, hvis hun selv havde vovet at gribe livet, mens det var, så ville det have været bedre. Men hun havde ikke grebet livet, hun havde ikke grebet kærligheden end ikke erkendt, at det var kærlighed, men det drømmende barn var kommet til hende udefra, havde fået hende til at se sig selv med idealets øjne. Hun skulle have fulgt sit hjerte, koste hvad det ville. Barnet havde åbnet hendes øjne for, at livet er et kærlighedsforhold på liv og død, og at den, der lever, må leve med kærligheden lige så kostbar, farlig og omkostningsfuld, som den er. Og så tog hun da langt om længe den skæbne på sig, at hun vedkendte sig

sin kærlighed, også selv om den var tabt for altid.

Da har også hun taget sig sammen til at svare og dermed taget sit ansvar for livet og kærligheden på sig, og mon ikke de to, Jacob og Emilie Vandamm, nu endelig har mulighed for at få et ægte ægteskab med dertil hørende børn?

Til gengæld må drengen, der kun lever af det stof, som vore drømme er gjort af, dø.

Retssag

Derefter må konfirmanderne have et opgør med den strenge herre i lignelsen, for at finde ud af om det er en historie, de kan identificere sig med. Og til slut også om den strenge herre er den kristne Gud, eller om det er et falsk gudsbillede, den 3. tjener har.

De deles i fire grupper til en retssag, men inden må man tale med konfirmanderne om, hvad en retssag er og hvordan en sådan kan forløbe.

Den ene gruppe skal forsvare Herrens handlemåde i alle tre tilfælde.

Den anden anklager ham med inddragelse af vers 29-30 i samme tre tilfælde.

Den tredje forsvarer den

dårlige og dovne tjener med inddragelse af v.24-26.

Den fjerde anklager den dårlige og dovne tjener ud fra v. 27- 28.

Kommentarer til lignelsen: Livets Gud er en barsk herre i den forstand, at Gud kræver liv af os, og livet er ikke bare lyst og sjov. Vi skal forvalte de pund, som er blevet os givet, også selv om det kan koste os livet, for et er sikkert: Livet koster os alligevel vort liv. Vi står under en ubønhørlig lov, hvor vi kræves til regnskab for det betroede, for forvaltningen af det tåler ikke udsættelse til en anden gang, men hverken Emilie, drengen, 1.2. eller 3. tjener var én af himlens engle, de forblev mennesker af kød og blod – på godt og ondt. Hvert menneske står med et betroet og ufatteligt liv i sine hænder, sit eget og andres. Det nytter ikke at brokke sig, men nok at reagere på det, der er blevet én betroet.

Nåde

Næste skridt er at få den tredje tjeners falske gudsopfattelse frem i lyset og at få det lutherske: Simul justus et peccator belyst, så det også er til at leve med kravet om at stå til ansvar for det, man virke-

lig selv kan og skal stå til ansvar for, men heller ikke mere, for det er jo ikke Guds mening, at vi mennesker skal bære al verdens skyld og synd. Den andel, der er vores, den må vi dog se i øjnene og søge befrielse for, så vi dog kan leve uden fortrængninger og uden at skulle skjule os.

Her må spørgsmålet til konfirmanderne være, om den tredje tjener virkelig havde behovet at frygte sin herre. Og hvorfor han egentlig frygtede ham, når de andre to ikke gjorde det? Var det ikke hans egen frygt for livet og frygt for ikke at være accepteret, der fik ham til at grave sit talent ned? (Begrebet tilgivelse er et af de begreber, vi har oftest fremme i undervisningen, så det lader jeg ligge her for i stedet at fastholde nåden som det at være blevet godkendt, som den man er, med det svar man nu engang magter at give.)

Brainstorming: Få konfirmanderne til at give eksempler på i hvilke situationer og sammenhænge mennesker i dag graver deres talenter ned af frygt, mangel på tillid eller mangel på accept. Eksemplerne er legio. Man går ikke lige tværs over skolegården og erklærer sin kærlighed til

den, man nu har skottet efter de sidste fem måneder. Man kommer heller ikke ofte ud fra eksamenslokalet og erklærer, at man nok får 13 - hellere tippe lidt for lavt for en sikkerheds skyld. De unge udtaler ikke de store drømme, der afviger fra de gængse om Volvo, vovse og villa. De færreste voksne siger heller, at de regner med at få en bestemt stor stilling, før de har fået den.

Men i forhold til Gud er det anderledes. Her er et menneske accepteret på forhånd, ikke som god, men som god nok til at omfattes af Guds magt og kærlighed.

Vi skal svare, men Gud har også givet sit svar. Det er givet os gratis. Af Guds nåde ved Jesu Kristi død for vore synders skyld og indbefatter en grundlæggende anerkendelse både til den, der vover livet - og fejler, og den, der frygter livet - og fejler.

Den synsvinkel kan inddrages ved at pege på Jesu korsfæstelse og død som den kærlighedshandling, hvor vi gratis - uden at skulle gøre gengæld og svare på anden vis end med glæde og tak - får vort liv givet igen af Guds hånd. Der sluttes med en billedbe-
tragting af Nådestolsmo-

tivet på døbefonten i Ribe Domkirke.

Man kan også fortælle legenden om den hellige Kristoffer eller dvæle ved Matthias Grünewalds Isenheimalter, som er opstillet i Colmar i Frankrig. Det er gengivet i Erik A. Nielsen: Solens fødsel, Anis 1998, s.63ff.

Salmer der kan synges.

K.L.: Aastrup: Du gav os o Herre en lod af din jord (DDS: nr.675) og Ole Sarvig: Tænk at livet koster livet (Tillæg til Den danske salmebog nr. 761).

Noter.

1. Tine Eiby i Weekendavisen 18-24 jan. 2002
2. Samlede Essays 1992, s.273-74
3. Den afrikanske Farm, s.365
4. Vintereventyr, s. 199ff

Døbefont i Ribe domkirke

Kommentarer til billedet:
Døbefonten er af malm, støbt ca. 1400 - 1450. Den er omkring 1500 blevet bemalet i røde, vissegrønne og gyldne (fugle og ranker) farver. Den er 109 cm. høj og står på 6 figurer, skiftevis løver og engle (Er løven det farlige/onde og englen det gode, eller er løven symbol for det kongelige/Kristus?)

Det giver to forskellige tolkninger, enten står døbefonten på den splittede jord i kampen mellem godt og ondt eller også har den allerede hævet sig ud over denne kamp.) Spidserne symboliserer det himmelske Jerusalem, Gudsriget, som dåben er indgangsdøren til.

Der er 8 felter, og de 7 af dem bærer et reliefstøbt

motiv. Et af disse er nådestolen, hvor Gudfader med korsglorie og glat hættelignende hår sidder på sin tronstol. Mellem hans kraftige overskæg og Jesu hoved ses Helligåndsduen. Og i sine hænder frembærer han den korsfæstede Kristus. Til venstre ses evangelisten Johannes, der bærer en kalk med oblat, som han velsigner med højre hånd. Til højre ses

et skråt stillet spidst skjold med en hvid muslingeskal på blå bund, formentlig er det giveren, der her markerer sig, våbenet ført af væbnerslægten Steen, der havde jord i omegnen.

NY BOG I SERIEN... EN GUIDE FOR BØRN

UNITAS FORLAG
Valby Langgade 19
DK - 2500 Valby

TLF +45 3616 6481
FAX +45 3616 0818
GIRO 211 2566

www.unitas.dk
forlag@unitas.dk

Vi holder fest!

128,- kr. (A4 format)

Den nye bog i serien er om de forskellige religioners fester - dåb, bryllup, konfirmation, helgendage m.fl.

Hver religion har sin måde at markere en fest på, og det fortæller de syv børn, der medvirker i bogen, om.

Børnene præsenterer udvalgte fester og helligdage på en let forståelig måde sådan, at man forstår, hvorfor musik og dans, parader, ceremonier,

lys, anderledes mad og særlig påklædning er en vigtig del af deres religions mærkedage.

Bogen indeholder en oversigt over helgendage, nationaldage og religiøse helligdage.

Det tror vi på! handler er en introduktion til de 8 mest udbredte religioner.

Begge bøger er oplagte til brug i kristendomsundervisningen.

Det tror vi på!

128,- kr. (A4 format)

Besøg Kirken Underviser

www.kirken-underviser.dk

hvor du kan downloade artikler og bestille gamle numre online.

I forbindelse med dette nummer tilbyder vi aktuelt artiklen: Luther og andre godtfolk om synd og nåde af Hanne Toftager

Luther og andet godtfolk

*Af rel.pæd.konsulent.
Hanne Toftager*

Reformationsdagen d. 31. oktober 2001. Luther for konfirmander.

Luther var dagsordenen, da cirka 1500 unge mødtes en blæsende efterårsdag i Roskilde for at fejre dagen for reformationens indførelse i Danmark. Vejrliget og dets skiften mellem sol – kuling - regn svarede fint til den omskiftelighed og bevægelse, der går som en linje gennem Luthers liv & lære.

Konfirmanderne havde forberedt sig hjemmefra. Lokalt havde søgnene, der var tilmeldt arrangementet, udvalgt og gennemgået dele af et undervisningsmateriale, der var specielt udarbejdet til lejligheden. Ved reformationsgudstjenesten i Roskilde Domkirke sang konfirmanderne "Nu fryde sig hver kristen mand", som er salmebogens ældste Luther-salme (DDS 435). (Hver konfirmand medbragte til gudstjenesten et smukt program i pixi-format, og her var Luthers salme naturligvis aftrykt.)

I salmen genfortæller Luther i sin tids sprog kristendommens frelseshistorie. Og ved et show i Palægården om Luthers liv og lære oversatte Anders Lund Madsen pointen i den historie til nutidsdansk. Konfirmanderne tog med sig hjem at "det er bedre at have Gud i ryggen end på nakken"!

Det frelseshistoriske forløb skildrer den bibelske fortælling fra GT til NT: Det er forløbet fra skabelse og syndefald over loven og profeterne til evangeliets gode historie om Guds inkarnation og menneskets forløsning i Jesus Kristus. Nøgleord i frelseshistorien er altså "synd" og "nåde".

Begreberne synd og nåde

Synds-begrebet hører hjemme i de vestlige religioner. Kristendom, jødedom og islam opererer alle med synd, om end på forskellig måde. Østens religiøse traditioner, hinduisme og buddhisme, kender derimod ikke til synd i vestlig forstand. Det østlige begreb om karma og den karmiske lovmæssighed kan ikke sidestilles med synd.

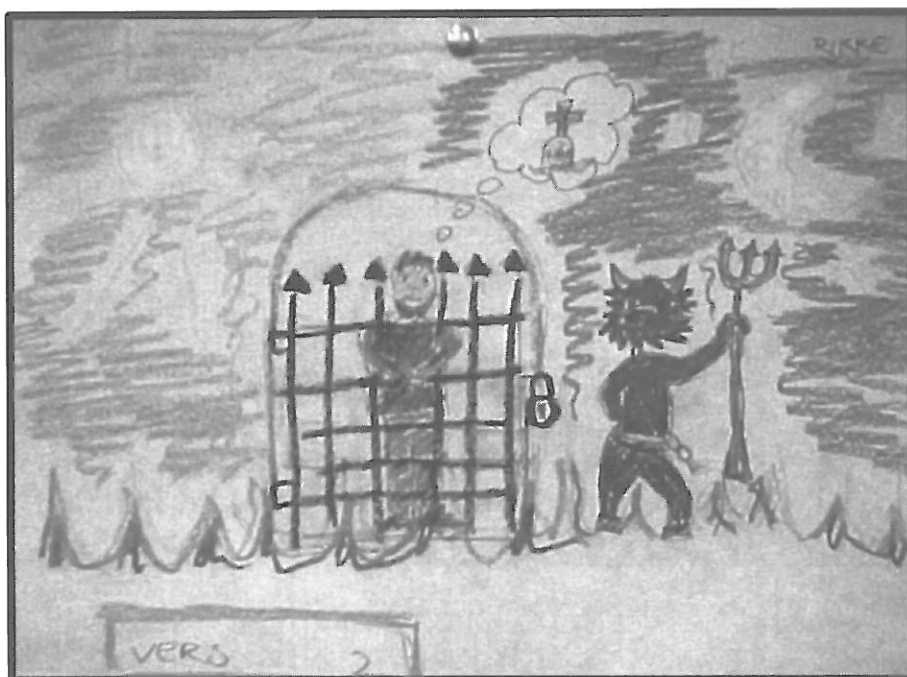
I den kristne tyndning ses synd som menneskets trosfrafald og oprør imod Gud. Efter Adam og Eva er syndighed konstitutiv for mennesket som sådan. Naturlig kan syndigheden

derimod ikke kaldes, for mennesket er ikke skabt syndigt. Snarere er synden nedarvet, fastholder kristendommen, og adskiller sig med begrebet om "peccatum originale" (arvesynd) fra jødedom og islam. Arvesynden viser sig hos det enkelte menneske som en medfødt pervertering af viljen og en disposition i retning af det onde. Hvordan denne disposition ytrer sig konkret, varierer fra menneskeliv til menneskeliv, fordi det enkelte menneskes liv er unikt og individuelt.

Paulus formulerer det på følgende måde: "... jeg forstår ikke mine handlinger. For det jeg vil, det gør jeg ikke, og det jeg hader, det gør jeg" – synden, som bor i mig, handler (Rom 7.14 ff.), eller sagt med Luthers salme-ord "i synden var jeg fangen".

Fra livets begyndelse, siger kristendommen altså, er vi alle fanget i synd, og vi er ude af stand til at befri os selv. Luther sides-

*Tekst til denne og den følgende side:
"Nu fryde sig hver kristen mand" af konfirmand fra Raklev*

om synd & nåde

tiller synd med et fængsel, hvor synderen sidder indsat som fange på livstid:

"I Djævlens fængsel var jeg sat/
jeg var fordømt til døde,/ min synd mig knugede dag og nat
med megen angst og møde;
jeg altid dybere sank ned, der var ej vej til salighed,' i synden var jeg fangen." (DDS 435,v.2.)

I den situation kan kun Gud selv hjælpe. Og den gode historie er, at han gør det:

"Da ynked Gud i evighed/
min jammer og elende/
han tænkte på barmhjerlighed
og ville hjælp mig sende..."

Evangeliets fortælling er eventyrlig: Gud sender sin søn som hjælper. Sønnen drager ud med det formål at slå døden ihjel og hjælpe det fangne mennesket ud af Djævelens (og dødens) fængsel. Mennesket sættes fri; det 'frihales', og heraf kommer ordet 'frelse'.

Oven i købet er hjælpen gratis. Det er det, ordet "nåde" egentlig betyder, direkte oversat fra latin. "Gratis" - af det latinske ord "gratia" - er langt lettere at forstå end udtrykket "nåde", der kan lyde abstrakt og obsolet, så hvorfor ikke anvende det i undervisningen?

Undervisningsmaterialet til reformationsarrangementet foreligger i trykt form, men er også i sin helhed tilgængeligt på hjemmesiden www.reformationsdagen.dk. Klik videre til konfirmander.

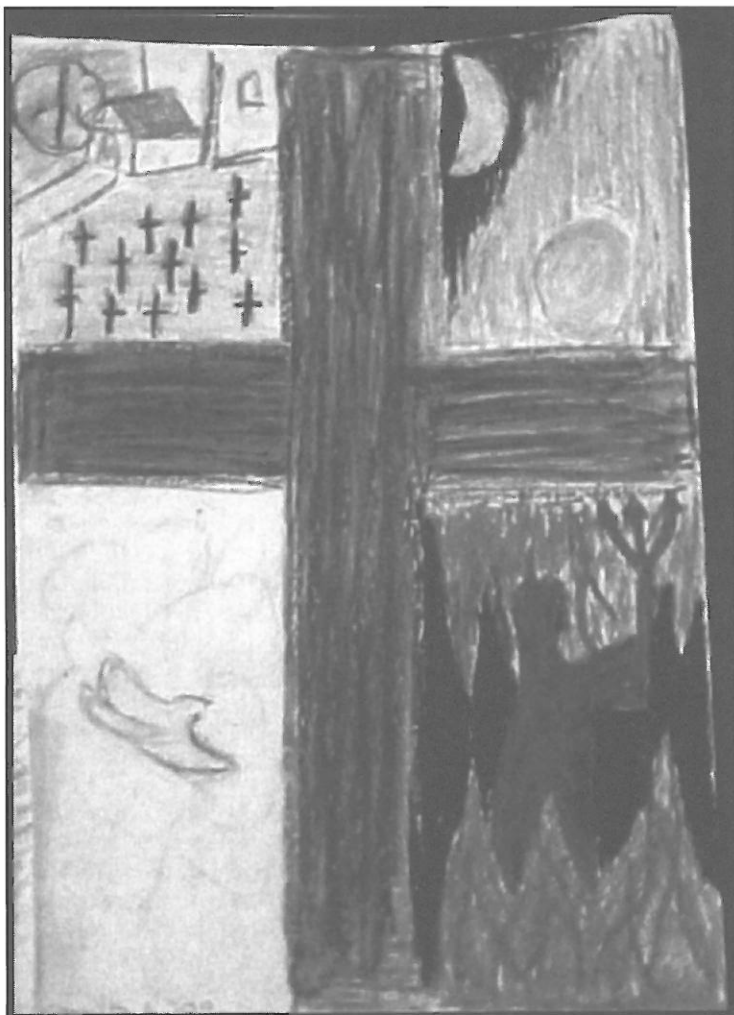
Blandt meget andet gives her forskellige forslag til, hvorledes man med de unge kan arbejde med det frelseshistoriske forløb. Udover arbejdet med Luthers salme "Nu fryde sig hver kristenmand", kan Legenden om korsets træ og livets træ være til nytte: Den kender en gammel tradition om, at Kristi kors stod plantet i Adams grav. I et narrativt forløb lægger legenden op til den typologiske modstilling af Adam og Kristus som 'den anden Adam', som bl.a. findes hos Paulus, se f.eks. Rom.5.12 ff.; I Kor. 15.21 ff.; jf. også Biblia Pauperum. Legendestoffet glider lettere ind i konfirmandernes ører og huskes bedre end de tunge teologiske vendinger hos Paulus!

Illustrationer af legenden kan man selv finde frem. Måske er der i den lokale kirke, som i Sct. Bendts Kirke i Ringsted, et krucifiks, ved hvis fod der ligger et kranium. Det er naturligvis selveste Adams kranium. Adams

hovedskal ligger der, ved korsets fod, og drikker Kristi blod, dvs. Adam modtager den blod- og livstransfusion, der opvækker fra de døde. Adam får m.a.o. nyt liv, og akkurat derfor ligger kraniet dér ved korset og smiler! Således illustreres det bl.a. på et gammelt lerfad fra Randers-egnen, dateret 1784. Fadet, som

tilhører Nationalmuseet. Mus nr.M.998, 243/1891, kan ses afbildet i Holger Rasmussen: Bondens Billedbibel – bibelske motiver i folkekunsten, s. 41.

Alternativt kan man arbejde med en anden gammel historie, som Luther lod sig inspirere af, nemlig Legen-

den om de fire jomfruer, der går i rette med Gud. De fire jomfruer, som hver repræsenterer en væsentlig egenskab hos Gud bærer navnene Retfærdighed, Sandhed, Barmhjertighed og Fred. Jomfruerne træder i digtet frem for Guds trone for at argumentere for og imod Guds frelsesplan.

Den fulde titel på det gamle digt er "En Christelig Vise oc Dict, om Adams og Eves syndige Affald (frafald) fra Gud, Oc deres annammelse igjen til Naade, formedelst Christi Foorbøn oc Lydighed". Digtet og legenden om korsets træ og livets træ findes på www.reformationsdagen.dk, klik på konfirmander, modul 2.

Synd og/eller synder ?

Hos Luther er der ingen hierarkisering af synderne. Synd er kort sagt, at mennesket er "incurvatus in se", indkroget i sig selv, eller optaget af sig selv og sit selv, sagt på nutidssprog. Menneskesynet er pessimistisk – mennesket er "helt igennem syndigt", "totus peccator".

Heroverfor opererer katolicismen med forskellige kategorier af synd. Syv betegnes som dødssynder. Det drejer sig om følgende: overmod, gerrighed, utugt, misundelse, frådseri, vrede, sløvhed/dovenskab. Jan Lindhardt har nyligt i bogen "De syv dødssynder" ind-

kredset indholdet af de middelalderlige dødssynder og præciseret, hvorledes vor tid har gjort en dyd af synden.

Med det moderne liv og i projekt selvrealisering er de gamle dødssynder blevet klædt om. De fremstår som dyder, virtus. At besidde disse dyder er blevet en slags kriterium for, hvorvidt et liv lykkes.

En studiekreds for voksne om kristen syndsforståelse, etik og moral kan udmærket tage afsæt i bogen om dødssynderne. Men stoffet lader sig også tilpasse til undervisningen i konfirmandstuen.

Jeg – en (arve-)synder?!

Fra min egen undervisningspraksis (jeg underviser navnlig voksne) ved jeg, at "synd", og i særdeleshed begrebet "arvesynd" ofte vækker forargelse og protest. Indvendingerne kan f.eks. lyde sådan: "Jeg kan ikke acceptere, at et lille barn fra sit livs begyndelse er syndigt", eller "jeg kan ikke forstå talen om en nedarvet synd – jeg føler mig ikke som synder" eller "jeg vil ikke have prædikatet 'synder' sat på mig".

Parallelt hermed hævder Lars Bo Bojesen i bogen "Den tredje tilstand" (1989), at nadverens betydning flimrer utydeligt for folk. Grunden er, at folk ikke længere forstår sig selv som syndere. Og er jeg ikke syn-

der, hvad skal jeg så med en syndsforladelse?

Man kan altså ikke lukke øjnene for at synd/arvesynd er blevet et svært og undertiden tabuiseret emne.

Sådan var det ikke tidligere. Da satte kalkmalerier i kirkerne og mange bibelske motiver i den folkelige brugskunst tingene på rette plads. Manglebrædter, kistebilleder, ovn-ornamentik, m.m. var med deres billedudsmykning et bestandigt memento om menneskets syndighed og om døden som en konsekvens af den første synd, se her til f.eks. illustrationerne i Bondens billedbibel.

I dag er det som sagt anderledes og reklamemediet præger i høj grad vor billeddannelse. Syndstemaet er dog ikke helt forsvundet ud af reklamerne medieverden (se her til nedenfor).

Om synd og skam.

Udtrykket "det er synd og skam" indgår i dagligsproget som en fast vending. Men "synd" og "skam" er ikke det samme, hvilket en refleksion over ordenes indhold afslører.

Udtryk som det irettesættende "skam dig", "skamplet", "skamstøtte", "skammekrog" samt "skamme ud" røber, at skam har noget med det synlige og

offentligt kendte at gøre. Det gælder om ikke at tabe ansigt udadtil, som det viser sig i skamkulturer som f.eks. den japansk-shintoistiske samt i dele af arabisk kultur. Modbegrebet til skam er ikke skamløshed, men ære, familiens og kollektivets ære. Det ses aktuelt i muslimske fædres forfærdelige æresdrab på døtre, der selv har villet vælge en ægtefælle.

Synd derimod handler ikke om omverdenens vurdering og moralske værdisæt. Synd handler om forholdet eller rettere misforholdet til Gud, idet medmennesket tænkes med ind i det forhold.

"Der findes ingen lydighed mod Gud i et lufttomt rum", som en kendt teolog har formuleret det – medmennesket og den konkrete situation er altid med.

Det modsatte af synd er syndsforladelse, frelse eller frihed, jf. Luthers billede af synden som et fængsel.

Arvesynd kan således siges at være traditionens udtryk for, at vi lever i en ufri verden, hvor menneskelig handlen griber ændrende ind. Mennesket splitter gennem sine handlinger verden, idet det varetager sit eget i stedet for at se til medmenneskets tarv og til fællesskabet, jf. Luthers bestemmelse af syndens væsen som individets indkrogethed i sig selv og ligeglade aflukkethed i forhold til omverdenen.

Sat ind i denne sammenhæng tror jeg, at arvesynds-begrebet bliver lettere at forstå og at forholde sig til i vor tid. Vor splittede og ikke-perfekte verden er et tegn på arvesynd. Vi er gået fejl af vore mål.

Præsentation af et par materialer

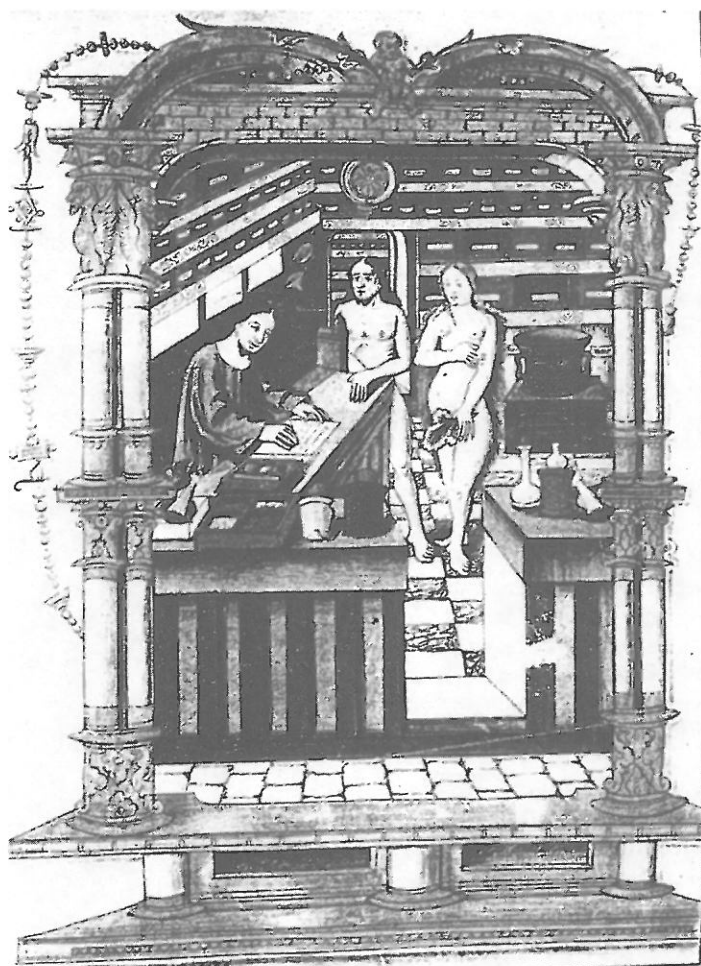
Pædagogisk kan det anbefales, at man vælger et konkret udgangspunkt, når emnet er vanskeligt, som her. Det konkrete afsæt kan åbne for en videreførende dialogisk samtale:

Et redskab er fortællingen. "Legenden om korsets træ og livets træ" kan også bruges i voksenpædagogisk sammenhæng.

Blandt nyere tekster kan man tage udgangspunkt i f.eks. Anders Bodelsens noveller

"Alt er tilladt" (i: Drivhuset, 1967) og "Snyd" (i: Rama Sama, 1967) eller Bob Dylan:

"Seven deadly sins" (fra: Traveling Wilburys, vol.3). Billed-samtale kan ligeledes anbefales varmt. Et par velafprøvede billed-eksempler anføres her.

• "Kristus som apoteker"
(Her gengivet efter magasinet Helse 1984/4)

Indledende spørgsmål til billed-samtalen kan f.eks. være:

- beskriv billedet (husk at fjerne evt. undertekst):
- hvilke personer ses på billedet?
- hvem er personerne? den nøgne mand og kvinden; manden bag disken? (begrund svaret)
- hvor foregår det?
- hvilket ærinde har manden og kvinden i apoteket? - er de syge? (indsæt f.eks. talebøbler med tekst)
- hvad laver apotekeren? hvad skriver han på recepten?
- og hvorfor?
- hvad er billedets overordnede mening?
- hvilken menneskeopfattelse ligger bag?

• *Votiv-tavle fra Rosenholm Slot, dateret 1535. Efter motiv af Lucas Cranach: Det gamle og det Nye Testamente.*

Samtale om billedets betydning samt om forskellen på frelsesopfattelsen i GT og NT. Inddrag f.eks. perspektiverende motivet "Den reformatoriske gudstjeneste", fra Torslunde alterbordsforside (Billedet kan ses i materialet: Luther for konfirmander. Reformationsdagen den 31. oktober).

• Aktuelt billedmateriale kan f.eks. findes i reklamer. Reklamer refererer ofte direkte eller indirekte til emner som "synd/-er"; "fris-telse"; osv.

I konfirmandmaterialet "Alle mine kilder..." præsenteres to overheads til emnet

samt i kap. 7 en introduktion til billedanalyse v/ seminarielektor O.Villadsen.

• En samtale om synd/syndighed kan endelig tage afsæt i kortfilmen om "Morten Maler".

I filmen bliver de kalkmaleri-figurer, Morten maler, virkelige. Og Morten bliver angrebet af en hornet djævlefigur, der pludselig optræder 'live' og bevæger sig ud af væggen. En kamp på liv og død udspiller sig. Til Mortens held kæmper Mikkel Sjøelevejer med på hans side.

Mikkel er stærkest og får sat udyret på plads på væggen igen. Således følger kalkmaleriets bevægelse strukturen i Bibels store frelseshistorie om synd og nåde.

Litteratur:

Alle mine kilder... red. H. Toftager & A.B.Zoega. RPF 2001.

Biblia Pauperum. Billedbibelen fra Middelalderen. Med indledning og oversættelse af Knud Banning. Kbh. 1991.

Morten Kvist: "Tilbage til arvesynden" (kronik i Berl.T. 28.1.2000)

J. Lindhardt: De syv dødssynder. Rosinante 2001.

Luther for konfirmander. Reformationsdagen den 31.oktober 2001. Materiale udarbejdet af Finn Dyrhagen og Hanne Toftager. Materialet findes også på www.reformationsdagen.dk (klik på konfirmander)

H. Rasmussen: Bondens billedbibel - bibelske billeder i folkekunsten. Nationalmuseet 1986.

Illustrationer:

Votivtavlen: Det gamle og det nye Testamente fra 1535, er gengivet med venlig tilladelse fra Rosenholm Slot.

'Kristus som apoteker', fransk håndskrift-illustration, 16.årh. Her gengivet efter magasinet Helse 1984/4, opr. efter "History of Pharmacy".

Morten Maler (kortfilm: varighed 10 min.) kan f.eks. købes hjem via Amtscentret for Undervisning.

Synd og nåde

i konfirmationsforberedelsen

*Af sognepræst og
rel.pæd. konsulent
Christina Smith*

*Et erfarings- og
oplevelsesorienteret
undervisningsforløb
til konfirmations-
forberedelsen*

SYND og NÅDE er nøglebegreber indenfor kristendommen og derfor ikke til at komme udenom - heller ikke i konfirmationsforberedelsen. I det følgende præsenteres et konkret forslag til, hvordan disse svære og meget "voksne" begreber kan gribes an i undervisningen af de 13-14 årige. Projektet og metoden vil for nogen være på kanten af, hvad de umiddelbart vil "udsætte" deres konfirmander for. Jeg vil derfor indledningsvis komme med nogle religionspædagogiske og didaktiske overvejelser, der begrunder denne undervisningsform:

Målet med kirkelig undervisning

Al (god) undervisning begynder med, at man som underviser gør sig klart, hvad man gerne vil opnå

med det, man gør. Det gælder også præster i forhold til den kirkelige undervisning. Og der er sandsynligvis ligeså mange forskellige mål, som der er præster; og ligeså store forskelle i undervisningens indhold som imellem de forskellige teologiske retninger. Men hvad enten man konsekvent griber sin konfirmationsforberedelse forkyndende og missionerende an, eller man konsekvent kun er oplysende og kundskabsmeddelende, eller man - som de fleste - befinder sig et sted midt imellem, så er det svært at forestille sig en præst, der ikke har det overordnede mål, at konfirmanderne i løbet af de 8-9 måneder, konfirmationsforberedelsen varer, får størst mulig kundskab om og forståelse af, hvad kristendom og kristentro er, og hvad det betyder.

Forkyndende eller kundskabsmeddelende konfirmationsforberedelse - det er ikke sagen hér. Det er derimod de religionspædagogiske og didaktiske overvejelser, man som underviser i begge tilfælde er nødt til at gøre sig, hvis konfirmanderne skal kunne nå til en personlig erkendelse af kristendommens betydning også for dem.

Erkendelsens dimensioner

Allerede Heidegger (1889-1976) pegede på, at den menneskelige erkendelse har både forståelses-, følelses- og handlingsmæssige dimensioner. Når vi opfatter noget, sker det gennem en uløselig enhed af forståelse, følelser og handling. Eller sagt på en anden måde: Kundskab har både intellektuelle, handlingsmæssige, følelsesmæssige og kreative sider.

Indtil for ganske få år siden har man indenfor dansk pædagogik - herunder religionspædagogik - næsten udelukkende fokuseret på de intellektuelle sider af vores kundskab, mens følelserne og de kreative sider i det store hele er blevet overset.

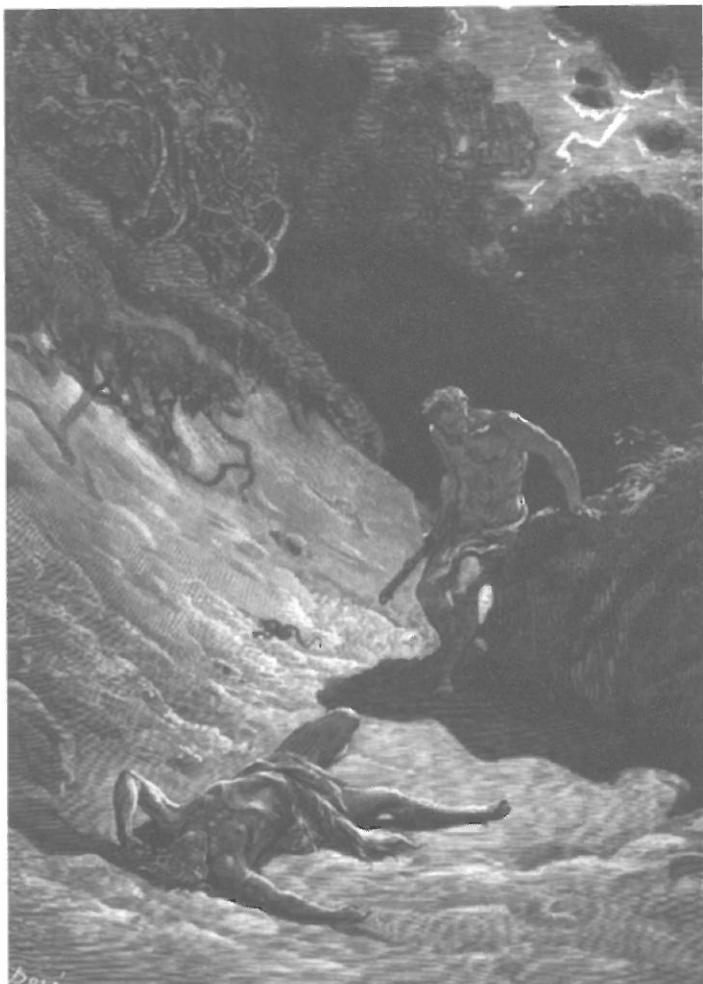
Med den seneste folkeskolelov (1993) begyndte man at rette op på dette i skolens regi med begreber som "oplevelsesorienteret undervisning" og "erfaringsbaseret undervisning", som i højere grad tog højde for også de handlingsmæssige, følelsesmæssige og kreative sider af den menneskelige indlærings- og erkendelsesproces. En tilsvarende forskning og samlet indsats findes derimod ikke indenfor den kirkelige

undervisning, hvor man fortsat næsten udelukkende appellerer til konfirmandernes intellektuelle perception.

Erfaringsbaseret og oplevelsesorienteret undervisning

Erfaringsbaseret undervisning indebærer, at underviseren tager udgangspunkt i elevernes aktuelle erfaringer og viden. Oplevelsesorienteret undervisning indebærer, at eleverne skal have mulighed for at gøre (nye) erfaringer i løbet af læreprocessen og der igennem nå til større erkendelse.

I et menneskes egne oplevelser og førstehåndserfaringer optræder intellektuelle, handlingsmæssige og emotionelle aspekter som en enhed. Dette gælder naturligvis også for konfirmander. En kirkelig undervisning, der søger at tage højde for dette, må derfor naturligt tage sit udgangspunkt i konfirmandernes egne aktuelle erfaringer og oplevelser og på dette grundlag give dem mulighed for at videreudvikle sig igennem nye (tilrettelagte!) erfaringer og oplevelser. Helt konkret indebærer erfaringsbaseret og oplevelsesorienteret undervisning, at man tager forskel-

Gustave Doré:
Abels død

lige sider af elevernes praktiske virkelighed i direkte anvendelse i undervisningen.

Fornuft og følelse

Det er vigtigt, at man i forberedelsen af erfaringsbaseret og oplevelsesorienteret undervisning sørger for at tilrettelægge sine forløb på en sådan måde, at man får både de følelsesmæssige, værdimæssige og handlingsmæssige dimensioner af kundskaben med. Samtidig er det overordentlig vigtigt, at disse hele tiden ses i forhold til og sammenhæng med de mere intellektuelle dimensioner. Der er således ikke tale om et enten-eller men derimod om et både-og.

SYND??? - OG NÅDE???

Den fremherskende pædagogik indenfor kirkelig undervisning er den såkaldte formidlingspædagogik, hvor det næsten udelukkende er

præsten, der er den aktive og den, der har ordet. Den traditionelle kirkelige undervisning foregår således ved, at præsten fortæller for et hold på 10-25 konfirmander på én gang. Konfirmanderne skal så kunne følge med og tilegne sig den nødvendige viden gennem de informationer, præsten formidler.

Det er der for så vidt hverken noget forkert eller problematisk ved, hvis det bare ikke er den dominerende undervisningsform, og hvis præsten ellers kan fortælle og formidle sit stof på en sådan måde, at han reelt henvender sig til alle konfirmanderne - det vil sige: at de rent faktisk kan relatere det, han fortæller, til den viden og de erfaringer, de allerede har. For eksempel er det en afgørende forudsætning for forståelsen af Jesu Kristi død og opstandelse og den

betydning, det har for mennesker, at man i forvejen har en egen erfaret forståelse af, hvad synd og nåde er, og hvad det føles som. Men sådan er det jo langt fra altid...

Fortællinger om synd og nåde

Man kan selvfølgelig vælge at gribe f.eks. emnerne SYND og NÅDE intellektuelt an ved at fortælle løs af syndefaldsberetningen, uddrivelsen af paradiset, syndflodsberetningen o.s.v. Sådan som man "altid" har gjort. Men man kunne også overveje, om de bibelske fortællinger vitterligt er den eneste farbare vej til konfirmandernes forståelse af nogle af kristendommens og hele frelseshistoriens mest centrale begreber.

Erfaringer med synd og nåde

Det er min påstand, at den traditionelle formidlingspædagogik ikke kan stå alene - heller ikke i den kirkelige undervisning. Alle mennesker - også konfirmander, ja måske endda: især konfirmander - har brug for direkte oplevelser og erfaringer med deres omverden for at kunne forstå den.

Børn og unge i dag er generelt meget erfarne - navnlig med ting, som man undertiden synes, at de burde have ventet lidt med eller burde have været forskånet for lidt endnu. Til gengæld er børn og unge generelt meget lidt erfarne, når det gælder religiøse spørgsmål.

Derfor er det vigtigt, at vi i den kirkelige undervis-

ning giver konfirmanderne mulighed for at få direkte oplevelser og erfaringer med religiøse og i særdeleshed: kristne spørgsmål. Kun sådanne oplevelser og erfaringer vil kunne give dem det nødvendige materiale til deres egen personlige religiøse erkendelsesproces. Kun derigennem kan man skabe et grundlag for at de ord og begreber, som vi bruger i kirken og som er helt centrale i kristendommen, overhovedet giver nogen mening for konfirmanderne. Hvilket igen er en nødvendig forudsætning for senere at kunne samtale om de pågældende begreber på et gradvist højere og højere niveau.

Synd og nåde - et oplevelsesorienteret undervisningsforløb

Det følgende beskriver et forløb af 1½ times varighed d.v.s. en almindelig dobbeltlektion med konfirmander. Forløbet kan imidlertid med fordel udvides til begge "sider" f.eks. ved i en dobbeltlektion inden at diskutere SYND - herunder den synd, der ikke opdages (underforstået: af andre end Gud) og den synd, man begik uden at ville det. Her kunne man evt. tage udgangspunkt i kortfilmen "Livets Vand" (13 min.) fra Dansk Film Institut. Et oplagt emne efter dette forløb er at diskutere og helst også praktisere nadver og den tilsigelse af nåde, der findes hér.

Man skal bruge:

- Et kulbækken e.lign.
- 1 stk. A4-papir pr. konfirmand
- 1 stk. blyant pr. konfir-

mand

- 1 stk. kuvert pr. konfirmand
- Tændstikker

Den indledende instruktion / "iscenesættelse" af forløbet er afgørende for, om konfirmanderne accepterer at gå ind i det. Det betyder i praksis, at man er nødt til at investere noget af sig selv i indledningen samt - naturligvis - også selv at deltage i forløbet:

Konfirmanderne beordres til at sætte sig for sig selv d.v.s. uden sidekammerat. Afhængig af pladsforholdene må de evt. rykke væk fra bordene og frit ud i lokalet, så alle kommer til at sidde alene. For yderligere at styrke processen kan konfirmanderne placeres med ansigterne væk fra lokalets midte og dermed væk fra hinanden. Den ene pointe er, at i denne "sag" har de ingen andre mennesker, de kan støtte sig til eller tale med. Den anden pointe er, at der heller ikke er nogen, der kan kigge dem over skulderen i det, de bliver bedt om at gøre.

Præsten indleder herefter forløbet med at fortælle, at det i dag skal handle om SYND og NÅDE. To ting, som de måske vil svare, ikke lige siger dem noget. Det vil det komme til...

Præsten fortæller om egne oplevelser / erfaringer med synd, der ikke blev opdaget enten fra sit eget ungdomsliv eller fra sit voksenliv. Det er IKKE meningen, at præsten skal skrive intime detaljer fra sit liv midt i konfirmandlokalet; for mange detaljer vil ligefrem blokere

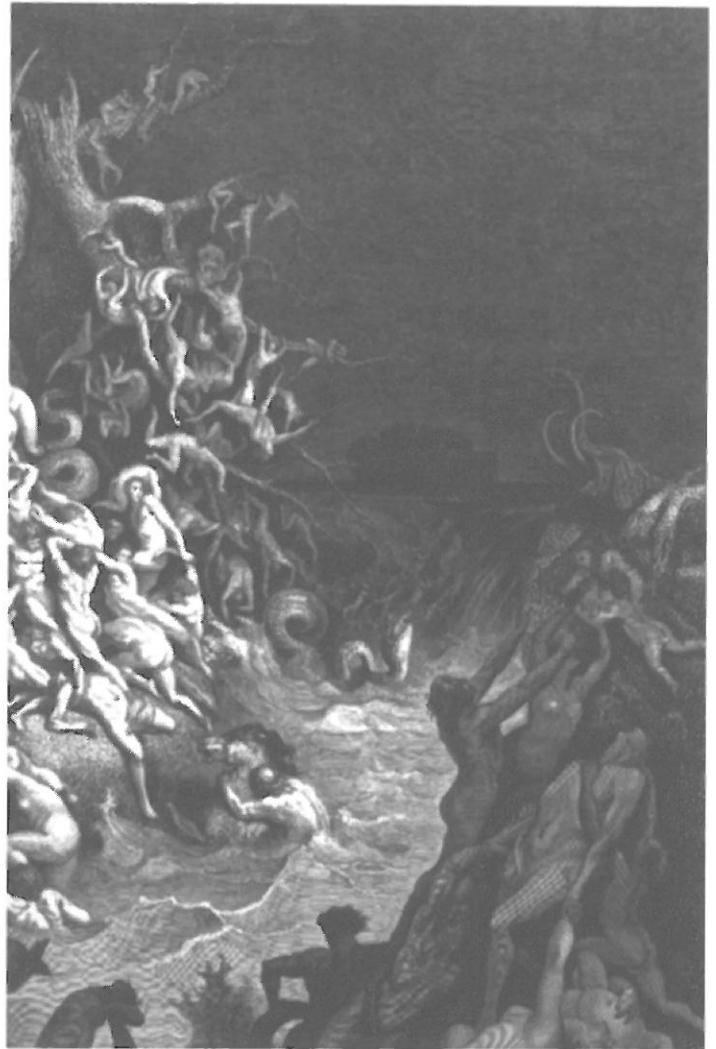
for den videre proces. Men ved at fortælle om de konsekvenser og de kvaler, de(n) begåede synd(er) fik - enten for den, det gik ud over, eller for præsten selv - er det meningen, at man:

- a) sætter tanker i gang hos konfirmanderne om lignende situationer i deres eget liv,
- b) skaber en atmosfære af gensidig tillid omkring et sårbart emne.

Præsten minder herefter konfirmanderne (og sig selv) om, hvor mange gange i sit liv man har gemt sig bag ordene "Det var ikke min skyld!" - Men hvem er det egentlig, man tror, man gemmer sig for?! Man kan have held til at skjule sin synd for andre. Man kan til en vis grad også have held til at skjule den for sig selv. Men man kan IKKE skjule den for Gud:

Alt, hvad mennesker nogensinde har begået af uret, kendes af Gud. Alt, hvad jeg selv (præsten) nogensinde har begået af uret, kendes af Gud. Alt, hvad I (konfirmanderne) nogensinde har begået af uret, kendes af Gud. Og i virkeligheden er dét en stor befrielse. Her findes der én, som man ikke behøver af skjule sig for eller forstille sig for eller gøre sig til for. For Han ser lige igennem det hele og ind i det allerinderste, vi har. Overfor Ham kan vi ikke skjule os bag ordene "Det var ikke min skyld!"

Det er vigtigt, at præsten i sin indledning tager sig så god tid med de ting, han siger, at konfirmanderne når at sætte egne, indre billeder og oplevelser

på dem. - Præsten fortsætter:

Det sker engang imellem, at ét menneske får skylden for noget, som en anden i virkeligheden har gjort. Eller tager skylden for det. Det underlige er bare, at det aldrig føles som nogen lettelse for den, der har skylden. Den vil stadig være lige tung at bære. Uanset hvor gerne man ville det, så findes der ingen mennesker, der kan tage et andet menneskes skyld. Men Gud kan - og har gjort det!

Alt det, som ingen mennesker ved, ved Han. Alt det, som ingen mennesker kan bære, tog Han og bar. Alt det, som ingen mennesker kan tilgive - heller ikke sig selv - det har Han allerede tilgivet. Det er det, vi kalder NÅDE.

Både SYND og NÅDE er noget, som kan mærkes. Jeg (præsten) ved ikke, hvordan I (konfirmanderne) synes, at synd føles. Jeg ved kun, at nogen synes, at det nærmest føles som sten, der klemmer og trykker og tynger én om hjertet. Og at nåde til gengæld føles, som om der falder sten fra hjertet. Det er jo også det, man nogen gange siger: "Der faldt en sten fra mit hjerte!" Ligesom man også kalder dette at tilstå noget, man har gjort, at "lette sit hjerte".

Det, som vi (præst og konfirmander) nu skal, er - at lette vores hjerte. Lette det ved at tilstå bare én af vore synder - én af dem, hvor vi indtil nu har gemt os bag ordene "Det var ikke min skyld!" Tilstå den overfor Gud - og overfor os selv. Ingen andre.

Præsten deler herefter papir og blyant ud til hver enkelt. Det indskræpes, at ingen må tale med nogen undervejs, og at INGEN må rejse sig fra deres plads. Konfirmander får 10-15 min. til at tænke og skrive. Fortæl dem, at detaljerne i det, de skriver, er ikke så vigtige. Gud ved, hvad de mener. Det, der er det vigtige, er ærligt og oprigtigt at vedgå og tilstå, at jo "det var min skyld!"

Efterhånden som konfirmanderne bliver færdige, foldes papiret sammen, hvorefter de rækker en hånd i vejret og får udleveret en kuvert, som papiret puttes i. Konfirmanderne bliver siddende på deres pladser.

Når alle er færdige, siger præsten:

Vi (præst og konfirmander) er hverken de første eller de sidste i denne verden, der har haft brug for at lette vores hjerte og vores samvittighed til Gud. I kirken har man i århundreder haft et ritual for mennesker i vores situation, og det ritual, det gennemfører vi nu. Lad os folde vore hænder og bede:

Herefter følges i forkortet udgave Ritualbogens ritual for skriftemål:

Vi bekender for dig, hellige, almægtige Gud, at vi har syndet imod dig i tanke, ord og gerning, og det er vor egen skyld. Vi beder dig: Handl ikke med os efter vore

synder, men efter din store (nåde og) barmhjertighed, og forlad os alle vore synder for Jesu Kristi skyld. Amen.

Herefter går præsten rundt til hver enkelt konfirmand, lægger hånden på deres hoved og siger:

På Jesu Kristi befaling og for hans lidelses og døds skyld tilsiger jeg dig alle dine synders nådige forladelse i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn. Amen.

Nu går præst og konfirmander udenfor - helst på kirkegården, hvis det er muligt. Præsten lægger sin kuvert op i kulbækkenet og sætter ild til. Herefter opfordres konfirmanderne

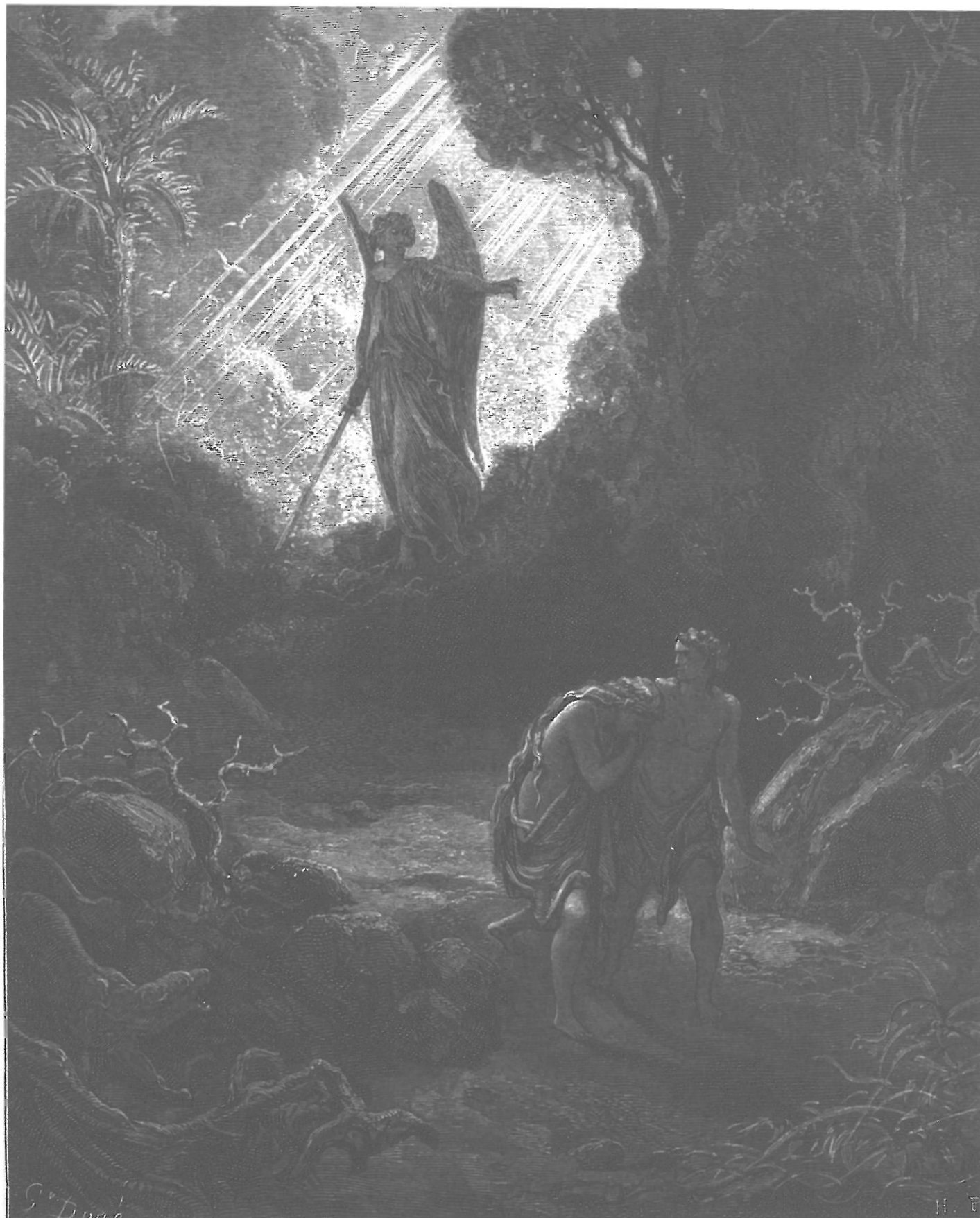
til at gøre det samme. Ingen siger noget. Når den sidste kuvert er brændt, bedes Fadervor i kor. Timen er slut...

Efterskrift

Både SYND og NÅDE bliver i dette forløb til konkrete, fysiske og følelige begreber, der angår hver enkelt konfirmand. Forløbet kræver en vis grad af både tillid og modenhed hos konfirmanderne, og jeg plejer derfor først at have det i foråret ret tæt på konfirmationen. Der har været hold, hvor jeg skønnede, at det ikke kunne lade sig gøre. De gange, hvor jeg har gennemført forløbet, har konfirmanderne til gengæld udtrykt, at det var en stærk oplevelse, der satte mange tanker i gang.

Gustave Doré: Jesus og Simon af Kyrene

Gustave Doré: Uddrivelsen

Fred være med dig

En genfortælling af sognepræst Gunda Jørgensen

Den amerikanske forfatter Willa Cather fortæller i romanen „My Ántonia“ om to russiske mænd Peter og Pavel fra Ukraine, som havde slået sig ned på prærien i Nebraska. De forsøgte at dyrke nogle få tønder land, og Peter holdt ko og havde en grønthave, mens Pavel gik på arbejde med hvad der faldt for. Men det gik dem ikke godt.

Omkring dem boede skandinavere og tyskere, og naboskabet var godt nok, men sproget voldte vanskeligheder. En enkelt familie fra Bøhmen boede også i området, og manden der, mr. Shimerda kunne forstå russisk og blev venner med de to mænd. Han var romersk katolsk og de var græsk katolske.

En dag kom Peter ridende for at hente Shimerda. Pavel var meget syg og ville tale med ham. Han havde været på arbejde med tømmerhugst og havde anstrengt sig over evne og fået en blodstyrting. Hans lunger havde længe været svage. Arbejdskammeraterne havde båret ham hjem i seng, og der lå han nu og kæmpede for at trække vejret og mistede bevidstheden ind imellem og døde ellers det meste af tiden. Men der var en frygtelig uro over ham. Kunne Shimerda komme?

Han spændte straks for og kørte, og Pavel lå og sov, da han trådte ind i bjælkehuset. Stilfærdigt satte han sig ved bordet og ventede. Det gik mod aften og udenfor begyndte prærieulvene at hyle. Først var der en, så to, så tre, så hele flokken. De varslede vinterens komme, og den syge mand i sengen svarede dem med en lang klagende stønnen, som om han havde onde drømme eller var ved at vågne op til gammel elendighed.

Atter hylede ulvene, og Pavel råbte fra sin seng og rejste sig på albuen. Peter gav ham kogt vand med whisky i, og han faldt lidt til ro, og Shimerda satte sig hen ved siden af ham. Med raspende stemme og ind imellem megen hosten og spyttten, fik Pavel fortalt ham sin historie.

Det var en lang beretning, som begyndte dengang Peter og Pavel var unge og boede i deres hjemland. Da blev de bedt om at være forlovere for en ven, der skulle giftes med en pige fra en anden landsby. Det var midt om vinteren, og brudgommens selskab kørte til brylluppet i slæder. Peter og Pavel kørte brudgommens slæde, og seks andre slæder med familie og venner fulgte. Efter ceremonien i kirken var selskabet til middag hos brudens forældre. Middagen varede til langt hen på eftermiddagen. Så var der aftensmad og festen fortsatte til ud på aftenen med dans og druk.

Ved midnatstide tog brudens forældre afsked med deres datter. De velsignede hende, og brudgommen bar hende ud i sin slæde og pakkede hende ind i mange tæpper. Så satte han sig ved siden af, mens Peter og Pavel tog kuskensædet: Pavel var den, der styrede hestene.

Selskabet kørte til bjældeklang og sang, brudgommens slæde forrest. Alle var i højt humør. Selv da de hørte de første ulvehyl, var der ingen, der blev særlig bekymrede. Alle var fulde af megen god mad og drikke.

Men ulvehylene gentog sig og hørtes med kortere og kortere mellemrum. Rovdyrene var ved at samle sig. I den stjerneklare nat kunne de ses op over bakken bag bryllupsselskabet, flere end hundrede var der. Den bagerste slæde blev fanget i et krat og væltede, antagelig fordi kuskene var for fuld til at styre hestene. De kørende faldt ud af slæden og de forreste ulve var over dem. De skrig, der nu hørtes, gjorde alle ædru. Kuskene stod op og piskede på hestene. Brudgommen havde det bedste forspand og hans slæde var lettest med kun fire personer i. De andre kørte med fra seks til tolv i hver.

En anden slæde væltede, og hestenes skrig var værre at høre på end menneskenes. Det var vanskeligt for dem i den forreste slæde at følge med i, hvad der skete bag ved. Men alle skreg. Da de var på toppen af en bakke rejste Peter sig og så bagud. Han sagde til Pavel: „Der er kun en slæde tilbage,

- og ulve nok til os alle.“

Der var kun få kilometer tilbage til deres landsby, men midterhesten var udkørt, og nu så Peter, hvordan den sidste slæde væltede, fordi ulvene løb foran hestene, der blev viklet ind i hinanden og faldt. Da skrigene døde bort bag dem, indså Pavel, at de nu var alene tilbage, og midterhesten blev nærmest slæbt af sted af de to andre. Pavel gav Peter tømmerne, gik tilbage i slæden og sagde til brudgommen, at slæden måtte lettes. Han pegede på bruden. Brudgommen forbandede ham og holdt fastere om hende, men Pavel trak i hende. I håndgemængene skubbede Pavel manden over slædens kant og kastede pigen efter ham.

Han sagde, at han aldrig siden havde kunnet erindre nøjagtig, hvordan han havde gjort det, eller hvad der skete bag efter. Peter sad i kuskesædet og havde nok at gøre med at styre hestene og så ingenting. Det første de derefter opfattede, var en ny lyd, som gennembrød den klare luft. Det var ikke mere ulvehyl, men klokkeklangen fra klostret i deres hjemby. Klokken kaldte til den tidlige morgenbøn.

Peter og Pavel kørte ind i deres by alene, og de havde været alene lige siden. De blev jaget ud af byen, og Pavels egen mor ville ikke engang se på ham, efter at det blev kendt, hvad han havde gjort. De rejste til andre byer, men når folk hørte, hvor de kom fra, blev de altid spurgt om de kendte de to, der havde fodret ulvene med bruden. Ligegyldig hvor de kom hen, så fulgte historien dem. Det tog dem fem år at spare sammen til billetten til Amerika. De arbejdede i forskellige byer, men havde aldrig heldet med sig, og så besluttede de at forsøge sig med landbrug på prærien.....

Pavel, der havde stønnet og fægtet med armene, mens han fortalte, faldt til ro, da historien var til ende og sank hen i en døs. Ulvehylene forstyrrede ham ikke mere, og han døde nogle få dage senere og blev begravet på nordmændenes kirkegård.

Omsider var han færdig med at flygte. Hans skyld og skam havde drevet ham igennem den halve verden, og aldrig fandt han fred, lige meget hvor langt han flygtede, fra det han havde gjort. Her til sidst, da han lå og døde, hylede prærieulvene udenfor og genoplivede den erindring, der altid lå forrest i sindet, og han tudede i kor med ulvene - indtil han fik historien fortalt detaljeret og nøjagtig som han huskede den - til et menneske han stolede på, den ene fremmede her på prærien, der var hans ven og forstod det sprog han talte. Bøhmeren Shimerda gjorde ikke andet end at blive siddende og høre det hele til ende uden at kommentere eller dømme. Han gav manden tid og rum til at fortælle sig ud af det frygtelige, til at vedgå det han havde gjort, her hvor han ikke kunne flygte længere. I indrømmelsen af skylden - jeg gjorde det, jeg har ansvaret, det er min skyld - lå kimen til nåden og freden. Da Pavel havde fortalt til ende, var han også færdig med at slås. Han kunne sove. Og det var nåden - som havde en venlig hånd strøget hen over ham og tilsagt ham et „fred være med dig.“

Rettelse

Ved en beklagelig trykfejl forsvandt en side af Elna Carlsens og Marianne Fischers artikel i temanummeret: Fortællingen nr. 3 år 2001. Den hele artikel kan findes på vores internet-side: www.kirken-underviser.dk.

Anmeldelser

Af lektor Finn Rosenberg

Katekismus, af Eberhard Harbsmeier, Birgitte Thyssen, Finn Jacobi, Lars Ole Gjesing, Sanne Thøisen, Jørgen Demant og Jes Nysten. Forlaget ANIS 2000, 138 sider.

I 1995 afholdt Folkekirkens Pædagogiske Institut i Løgumkloster en konference om katekismus-tanken. Her diskuterede deltagerne, om det er muligt at formulere kort og præcist, hvad kirke og kristendom er i dag – sådan som Martin Luther fx gjorde det i sin lille katekismus fra 1529? I forlængelse af konferencen blev der nedsat en arbejdsgruppe, der 5 år senere har udgivet bogen "Katekismus". – Trosbenedelsens hovedafsnit er disposition for bogens kapitler, der hedder: I begyndelsen: Kapitler om det grundlæggende – Imidlertid: Kapitler om død og ondskab – I tidens fylde: Kapitler om Guds søn – Til sin tid: Kapitler om opstandelse, dom og evigt liv – I mellemtiden: Kapitler om kirke og kristenliv. Forfatterne formulerer den kristne tro på fire forskellige måder: kort, langt, litur-

gisk og kunstnerisk. Den korte udgave minder mest om Martin Luthers stil – selv om teksterne ikke blev så korte endda. Den lange udgave afspejler den nødvendige refleksion: vi kan ikke bare lade som om vi lever i 1500-tallet. Vi tænker og lever på modernitetens vilkår, så derfor er der brug for overvejelser og argumenter.

Den liturgiske udgave tager udgangspunkt i ritualerne ved gudstjenesten og de kirkelige handlinger og prøver at give et bud på kristentroen i pædagogisk-forkyndende form. Den kunstneriske udgave består af nyere danske kunstværker med en ultrakorte tolkning, ledsaget af skriftsteder.

Et par eksempler fra bogen om begrebet synd (jf. temaet i dette nummer af Kirken Underviser):

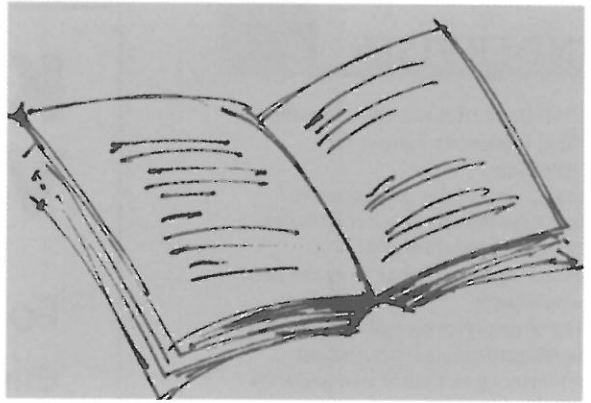
Den korte udgave indleder med at sige: "Synden er den fjendtlige magt i vort sind, der truer med at ødelægge vort forhold til Gud, til andre og os selv..." Den lange udgave drøfter syndsbegrebet under overskrifterne: Synd er ikke et moralsk begreb – Synd er et religiøst begreb – Mennesket er et sammensat væsen

– Ondskaben er en anfægtelse – Syndefaldet – Synd og død (der slutter med ordene: "Synden har magt til at forvandle vores liv til en angstfuld tilværelse i knugende skyld og menneskelig isolation"). Den liturgiske udgave taler om de forskellige former for syndsbevidsthed, der kan forekomme i en gudstjeneste, tydeligst i skriftemålet og i litaniet, bønner om at Gud vil vise barmhjertighed: Herre forbarm dig. I den liturgiske udgave tales der til læseren: "...Ved at der sættes ord på din skyld og skam kan du løfte hovedet frit og se tingene i øjnene i stedet for at gå med sænket blik...".

Den kunstneriske udgave viser Michael Kviums billede "Handlingen" fra 1992, der viser en deform mandsperson, der sidder kroget ind i sig selv, nøgen med undtagelse af et armbåndsur. Et spejl på væggen viser – intet. Manden holder med højre hånd vin fra et vinglas ned i et vandglas på gulvet, og mens det løber ned, forvandles vinen til vand.

"Katekismus" er ikke en folkebog eller et propagandaskrift med hurtige, smarte formuleringer. "Katekismus" er en gennemarbejdet,

velafbalanceret bog, som fortjener stor udbredelse og intensiv brug; pædagogisk set vil den egne sig til en studiekreds for voksne

At prædike for børn 2, af Eberhard Harbsmeier, Finn Rosenberg og Birgitte Thyssen (red.). Forlaget ANIS 1999, 445 sider. - Papirklip af Søren Due. Forfattere: redaktørerne samt Jan Asmusen, Anne Bredsdorff, Finn Dyrhagen, Werner Fischer-Nielsen, Helle Kjeldsen (bibliografi), Arne Kristophersen og Susanne Fabritius de Tengenagel.

I 1994 udkom prædikensamlingen At prædike for

børn, prædikener over 1. tekstrække. Målgruppen var børn i 7 - 10-års alderen. Bogen vakte en del opmærksomhed, bl.a. fordi den rummede overvejelser og udkast til børneprædikener over alle kirkeårets tekster og ikke kun over dem, der på forhånd virker "børneegnede". Bogen var forfattet af en arbejdsgruppe på Folkekirkens Pædagogiske Institut. Det var selvfølgelig oplagt at fortsætte ideen ved at udgive en tilsvarende bog over 2. tekstrække. En ny arbejdsgruppe (kun Eberhard Harbsmeier og Finn Dyrhagen var gengangere) blev nedsat på Folke-

kirkens Pædagogiske Institut, og de ni forfattere fordelte prædiketeksterne mellem sig. Dispositionen for hver søndag var den samme: tekstovervejelser - prædikenen - gudstjenestens salmer og bønner, samt eventuelle forskellige indslag og ideer til forløbet - litteratur og materiale.

De enkelte afsnit blev diskuteret på kryds og tværs i arbejdsgruppen, men resultaterne bærer alligevel stærkt præg af de enkelte forfattere. Som medforfatter og - redaktør skal jeg afholde mig fra at bedømme det færdige resultat, kun sige, at bogen er tænkt som opmuntring, måske endda inspiration (evt. afskrækkelser!), ikke som normativ model for, hvad man skal sige og gøre ved en børnegudstjeneste. Bogen er selvfølgelig mest beregnet for præster (og præsters eventuelle medarbejdere), der forbereder børnegudstjenester, men der er også gode ideer at hente for dem, der skal fortælle og undervise eller sætte børn i gang med kreative opgaver.

Et eksempel fra bogen på dette nummers tema, synd og nåde: prædiken til 3. søndag efter trinitatis af lektor, nuværende sognepræst, Birgitte Thyssen. Fortællingen til denne søndag er den fortabte søn. I tekstoverve-

jelserne siges kort, at vi i en lignelse både møder det hverdagsagtige og det fremmede og anderledes. Som det sker i lignelsen om den fortabte søn: en hverdags-historie med en uventet og forargende slutning. Birgitte Thyssen gør opmærksom på, at fortællinger er "den kristne tros oprindelige udtryksform" og har så nogle korte betragtninger over fortællingens form og målgruppen for fortællingen. Hun vælger derefter at se lignelsen ud fra "lillebrors synsvinkel" og indleder sin prædiken med en fortælling om en lillebror Søren, der bliver væk og denne fortælling sættes så i forbindelse med Jesu lignelse. Hvad er "synd og nåde" i denne fortælling? Birgitte Thyssen siger bl.a.: "Lige meget hvordan vi sker ud, slår Gud ikke hånden af os, og vi kan aldrig blive væk fra Gud - ikke engang, når vi bliver væk fra os selv". Der nævnes et par alternative prædikenforslag til dagens tekst: Fuglen, der finder sin unge blandt hundredtusinder andre eller Astrid Lindgrens fortælling om Pippi Langstrømpe, der arrangerer "Hvem ved hvad", der handler om, at der blev stor glæde blandt alle de børn, som egentlig skulle skamme sig.... Der foreslås to gamle (fx Lille Guds barn

-) og fire nye salmer (bl.a. Han kom fra det fremmede land -) samt bønnen: "Gud! Tak, fordi vi må tro, at vi aldrig bliver væk for Dig, selv når vi bliver væk for os selv. Tak fordi Du bliver ved med at følge os med Din kærlighed. Amen."

- er et tidsskrift til inspiration for alle i kirkens forskellige former for undervisning.
- praktisk hjælp til det pædagogiske arbejde i menigheden og det kirkelige børne- og ungdomsarbejde.
- undervisningsmodeller til brug for børn, unge og voksne.
- forslag til andagter og gudstjenester
- teologisk-pædagogisk information.
- anmeldelser og omtale af nye undervisningsmaterialer og litteratur med relevans til det pædagogiske arbejde i kirke og menighed.

Udgivet af EPS

Evangelisk Pædagogisk Samvirke er en sammenslutning af en række folkekirkelige organisationer, der er involveret i kirkens forkyndelse og undervisning. Formand: Mariane Sloth.

Medlemmer af EPS

Dansk Bibelskole. De samvirkende Menighedsplejer. Det danske Bibelselskab. Diakonhøjskolen. Diakonisse-huset Sankt Lukas Stiftelsen. Diakonissestiftelsen. FDF. KFUK-spejderne i Danmark/De grønne pigespejdere. KFUM og KFUK i Danmark. KFUM-Spejderne i Danmark. KFUMs Idrætsforbund i Danmark. Kirkefondet. Kirketjenesten i Danmark. Menighedernes Daginstitutioner. Sammenslutningen af IM og KFUM/K skoler. Unge Hjem Bevægelsen i Danmark.

Redaktion

Christiane Gammeltoft-Hansen og Lars Højland (ansvh.), Arne Kristoffersen, Anna Johnsen, Lisbeth Hjordy, Kristian Brogård, Christina Smith, Inger Hørup, Ruth Bjerrum. Redaktionssekretær: Grethe Jørgensen, Smouenvej 7B, 8410 Rønde, tel. 86372409.

Sats og layout: Poul Abildgaard.
Tryk: Specialtrykkeriet Viborg

Abonnement

Årsabonnement (4 numre)
kr. 145,-. Løssalg kr. 45,-
Giro 8 05 53 51.
Henvendelse: Unitas Forlag

Kirken Underviser c/o Unitas Forlag
Valby Langgade 19
2500 Valby
Tlf.: 36166481
www.unitas.dk
e-mail: forlag@unitas.dk

Kirkefaglig Videreuddannelse

For dig, der har erfaring med
eller lyst til kirkeligt arbejde.
10 mdr./SU-berettiget.

Vil du vide mere?
Skriv eller ring!

Diakonissestiftelsen

Peter Bangs Vej 1
2000 Frederiksberg
Tlf. 38 38 41 20

www.diakonissen.dk/sognediakoni

